

Muziek in Utrecht

Sectoranalyse

9 januari 2018

Bastiaan Vinkenburg

Hanna Marije Booij

Sofie Berns

Muziek in Utrecht

Sectoranalyse

Inhoud	Pagina
1. Waarom en hoe van de sectoranalyse	4
1.1 Context	4
1.2 Betrokkenheid van het veld	4
1.3 Methodiek met ruimte voor waardevolle inzichten	4
2. Muzieksector in waardenperspectief	5
2.1 Inleiding	5
2.2 Artistieke waarde	5
2.3 Maatschappelijke waarde	6
2.4 Economische waarde	7
3. Publiek & participatie	10
3.1 Stedelijke omvang en groei	10
3.2 Profiel van bezoekers	10
3.3 Diversiteit en participatie	11
4. Schets van het veld	13
4.1 Samenhang en samenwerking	13
4.2 Makers – klassiek	14
4.3 Makers – pop & jazz	16
4.4 Podia	17
4.5 Festivals en concoursen	19
4.6 Overige presentatieplekken	21
4.7 Beroepsopleidingen in Utrecht	24
4.8 Residenties in Utrecht	25
5. Het ecosysteem in ontwikkeling	27
5.1 Inleiding	27
5.2 Variëteit in het aanbod	27
5.3 Betekenis van festivals	28
5.4 Van opleiding naar beroepspraktijk	29
5.5 Ruimtes en faciliteiten	30
5.6 Vergunningen	31
5.7 Financiering en subsidiesystematiek	32

Berenschot

Bijlage 1 – deelnemers aan overlegstructuren	34
Bijlage 2 – deelnemers aan de werksessies	37
Bijlage 3 – bronnen en aanvullend materiaal	44

1. Waarom en hoe van de sectoranalyse

1.1 Context

De gemeente Utrecht heeft Berenschot gevraagd een sectoranalyse muziek te maken. In het advies van de adviescommissie Cultuurnota 2017-2020 is voorgesteld alle sectoren binnen het culturele veld te laten analyseren met als doel inzicht te krijgen in de ontwikkelingen en deze in de Utrechtse culturele sector meer betekenis te geven. De gemeente laat gedurende 2017 de meeste culturele deelsectoren analyseren, om de gehele cultuursector in samenhang te kunnen overzien.

Onder muziek wordt in deze analyse een veelheid aan genres, tradities, stijlen en crossovers verstaan waarbij zowel (semi)professionele als amateurmusici betrokken zijn. Bij het veldwerk en in deze rapportage maken we op veel plaatsen onderscheid tussen klassieke muziek en pop & jazz. Onder pop & jazz, vroeger ook lichte muziek genoemd, vallen alle genres anders dan klassiek. De ervaring in het veld is wel dat deze genres steeds meer vermengen. De volle breedte van de sector, gesubsidieerd en niet gesubsidieerd, is zoveel mogelijk meegenomen in deze analyse. De focus ligt op de professionele muzieksector, want amateurkunst wordt belicht in een andere sectoranalyse.

In het volgende hoofdstuk plaatsen we de muzieksector in Utrecht in een waardenperspectief, met de voornaamste bevindingen vanuit het veld en enkele aanbevelingen van Berenschot. In het derde hoofdstuk gaan we in op de vraagkant: publiek en participatie. Het vierde hoofdstuk bevat de schets van de Utrechtse muzieksector: makers, gezelschappen, podia en professionele opleidingen. Dat hoofdstuk is vooral gebaseerd op deskresearch. Ten slotte schetsen we ontwikkelingen en actuele thema's, zoals diversiteit in het aanbod, ruimte, faciliteiten, vergunningen en financiering. De uitkomsten van dat hoofdstuk zijn gebaseerd op de werksessies met het geraadpleegde veld.

1.2 Betrokkenheid van het veld

Voor de totstandkoming van deze analyse is gebruik gemaakt van diverse informatiebronnen, variërend van landelijke trendanalyses tot concrete plannen en websites van het Utrechtse veld. Om tot een meer lokaal ingekleurde analyse van de muzieksector in Utrecht te komen, zijn zes sessies georganiseerd met professionals die werkzaam zijn in de Utrechtse muzieksector. Ook zijn verdiepende interviews gehouden met enkele sleutelfiguren uit de sector. Vanuit gemeente Utrecht hebben Renée Heijnen en Bas Jongmans van de afdeling Culturele Zaken het traject begeleid.

1.3 Methodiek met ruimte voor waardevolle inzichten

In deze analyse is de Berenschotmethodiek *Sectorperspectieven* toegepast, die Berenschot in samenwerking met de Raad voor Cultuur heeft ontwikkeld. Deze methodiek, die voortbouwt op de klassieke SWOT-analyse, gaat uit van een waardenoriëntatie (artistiek, maatschappelijk en economisch) en biedt de kans om samen vooruit te kijken. Dat leidt niet per se tot volledigheid, maar wel tot geloofwaardigheid en draagvlak. De methodiek verenigt het huidige beeld van wat er goed en minder goed gaat in de sector met de verwachte ontwikkelingen, en biedt vanuit daar handvatten om via beleidsinterventies de gewenste ontwikkelingen mede vorm en richting te geven. Zo kan deze rapportage dan ook worden gelezen.

2. Muzieksector in waardenperspectief

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk is te lezen als samenvatting van de sectoranalyse. Het is opgebouwd vanuit de drie perspectieven van waarde van de muzieksector: artistiek, maatschappelijk en economisch. Langs die lijnen presenteren wij onze voornaamste constatering en aanbevelingen aan de gemeente.

2.2 Artistieke waarde

Met volle overtuiging stelde de Adviescommissie Cultuurnota 2017-2020 vast dat het Utrechtse muziekleven floreert; Utrecht is zonder enige twijfel een echte muziekstad met een veerkrachtige en vernieuwende sector. Deze sectoranalyse bevestigt dat beeld: muziek is van grote waarde voor Utrecht, en Utrecht is van grote waarde voor muziek. Muziek is de grootse culturele deelsector in Utrecht en kent veel actieve muziekbeoefenaars, in een veelheid aan genres en stijlen. Van klassieke muziek tot hiphop wordt gemaakt en beluisterd in Utrecht. Utrecht laat zich zien als een muziekstad, met een ruime humuslaag, een hoge top en met veel en gevarieerde niches.

Utrecht is de thuisbasis van vijf professionele, mede door het ministerie van OCW of het Fonds Podiumkunsten gefinancierde gezelschappen voor klassieke muziek. Instellingen die een nieuwe standplaats zoeken, vinden hier een warm welkom. Er zijn veel amateurkoren, orkesten, ensembles en bands, ook in de studentenpopulatie; zie hiervoor ook de nog te verschijnen sectoranalyse amateurkunst. In pop & jazz zijn de scheidslijnen tussen professionals en amateurs minder scherp te trekken en is de diversiteit groter. Professionele, semiprofessionele en amateurmuzikanten treffen elkaar in wisselende samenstellingen in oefenruimtes, broedplaatsen en presentatieplekken. Er zijn relatief minder makers in jazz en dance, en een nachtcircuit voor Dj's is buiten TivoliVredenburg beperkt aanwezig. Voor de programmering van wereldmuziek ervaart een deel van het veld een gemis aan inhoudelijke kennis en technische ondersteuning.

TivoliVredenburg is niet alleen voor Utrecht maar voor heel Nederland en internationaal een toonaangevend muziekpaleis. Dankzij forse investeringen groeit en bloeit het multidisciplinaire muziekleven in en rond dit veelzijdige gebouw. De Helling, EKKO en DB's bieden elders in de stad ruimte voor makers in diverse stijlen met een eigen bereik. Het muziekpodium dat Rasa tot vorig jaar bood wordt door de muzieksector gemist. De wijkcultuurhuizen vullen met hun specifieke palet aan activiteiten voor zowel uitvoeren als beluisteren het muzikale ecosysteem aan op andere plekken dan het centrum. Ook in kerken, musea, cafés en andere plekken wordt een rijk palet aan muziek ten gehore gebracht.

Festivals spelen een belangrijke rol in de hoogwaardige profilering van Utrecht als muziekstad. Het Festival Oude Muziek, het Internationaal Kamermuziek Festival Utrecht, Gaudeamus Muziekweek en Le Guess Who? vervullen een prominente rol voor het internationale profiel van Utrecht, in diverse muziekgenres en crossovers. Kleinere festivals in klassieke muziek vallen op dankzij jonge artistiek leiders. De grote podia bieden veel plaats aan deze en eigen festivals, maar de activiteiten vinden ook op zeer veel alternatieve locaties plaats, zowel in klassieke muziek als in pop & jazz. Utrecht Centraal is een fraai voorbeeld van de veelzijdige samenwerking in de muzieksector.

De beroemde Utrechtse concoursen zoals het Liszt Pianoconcours vormen voor veel talentvolle musici een belangrijke stap van opleiding naar de internationale beroepspraktijk. Utrecht kent enkele opleidingen voor een beroepspraktijk in muziek. Op mbo-niveau springen de opleidingen tot popmuzikant, zoals de Nederlandse Pop Academie en Herman Brood Academie, in het oog. Laatstgenoemde heeft enkele succesvolle studenten en alumni. Studenten treden met enige regelmaat op in kleinere zalen. De HKU is met twee opleidingen van belang voor het muziekveld, namelijk het Conservatorium en de School voor Muziek en Technologie. Beide organiseren veel, waarbij de School voor Muziek en Technologie zich nadrukkelijk manifesteert in Utrecht met de innovatie van de muziekpraktijk met technologische hulpmiddelen. Talentontwikkeling voor jonge musici, muzikanten en andere makers in muziek vindt hoofdzakelijk plaats via de opleidingsinstituten en in de broedplaatsen. Onder meer Muziekhuis Utrecht, Kytopia en het door de gemeente financierde productieplatform waaraan de Coöperatie bouwt, bieden dergelijke ruimte aan (semi)professionals en amateurs om zich artistiek te ontwikkelen. Ook de wijkcultuurhuizen bieden ruimte aan talenten uit de wijken.

Spelers uit het klassieke veld stellen dat de functie talentontwikkeling onvoldoende aandacht in het beleid krijgt. Het ontbreekt aan een erkende talentontwikkelingsplek zoals een productiehuis voor jonge professionals in bijvoorbeeld hedendaagse muziek. Nu doen enkele organisaties zoals festivals het er bij vanuit hun expertise maar zonder daar voldoende subsidie voor te hebben, zo stelt het veld.

Bied artistieke en fysieke ruimte aan vernieuwing

Om de muzieksector verder te laten bloeien is meer ruimte nodig, zo constateren wij op basis van deze analyse. Artistieke ruimte is noodzakelijk voor het voortbrengen van kwalitatief hoogwaardige kunstuitingen, maar ook vernieuwing en talentontwikkeling. Dat vraagt om vertrouwen dat er eens in de zoveel tijd iets moois voort zal komen uit maakprocessen en de gelegenheid om te experimenteren. Daarbij is er sterke behoefte aan fysieke ruimte om te oefenen, te experimenteren ('broeden') en te tonen. Het betreft meer dan alleen officiële presentatiemogelijkheden en te huren studioruimtes, maar ook het bieden van broedplaatsachtige omgevingen die voor langere tijd beschikbaar zijn tegen een betaalbaar tarief en voorzien van noodzakelijke faciliteiten, en mogelijkheden om op te treden op alternatieve locaties.

2.3 Maatschappelijke waarde

De maatschappelijke waarde van kunst en cultuur betreft in de lokale context de bijdrage aan de samenleving, in het bijzonder de participatie en ontwikkeling van bewoners van Utrecht. Het gaat om het laten genieten van en deelnemen aan cultuur door de bevolking, en om de sociale effecten zoals betere onderwijsprestaties, hogere productiviteit onder de bevolking, betere gezondheid en minder leefbaarheidsproblemen in de buurten, met name in achterstandswijken, van de stad.

Iedereen luistert naar muziek, maar lang niet iedereen bezoekt concerten. Met concerten wordt in Utrecht een behoorlijk groot publiek bereikt, op podia evenals op veel andere plaatsen zoals kerken en cafés. Bij de podia is het merendeel van het publiek hoogopgeleid en weinig etnisch divers, vooral bij klassieke muziek. De groei van het aantal inwoners, van de wijken en van mensen met een migratie-achtergrond biedt de muzieksector kansen om nieuw publiek aan zich te verbinden.

De gemeente heeft in de cultuurnota voor 2017-2020 uitgesproken dat het belangrijk is de drempel naar het culturele aanbod lager te maken. Het is dan ook van groot belang om te investeren in publieksbinding met deze nieuwe doelgroepen. Dat doen de podia, festivals en makers door met nieuwe formules en crossovers te experimenteren. De wijkcultuurhuizen spelen een belangrijke rol in het bereiken en betrekken van bewoners in de wijken. Door de ligging in het hart van verschillende wijken waar de cultuurparticipatie laag is, verlagen zij de drempel voor het beleven van muziek voor de bewoners van deze wijken, zoals de appeltaartconcerten in theater Stefanus. Deze plekken vervullen bovendien een maatschappelijke functie door optredens van amateurkunstenaars te faciliteren. Jongeren raken geboeid door muziek en vinden hier een plek waar ze zich thuis voelen én uit kunnen groeien tot muzikanten.

Cultuurparticipatie in brede lagen van de bevolking start met cultuureducatie. In het landelijke cultuurbeleid gaat op dit moment veel aandacht uit naar binnenschoolse cultuureducatie, en muziek, vooral zingen neemt daarin een belangrijke plaats in. De Utrechtse professionele gezelschappen en podia verzorgen educatieve activiteiten op muziekgebied. Een bijzonder Utrechts initiatief is Operamakers dat zich inzet op scholen in het primair en voortgezet onderwijs met een cultureel-diverse populatie. Muzikale, met name instrumentale oriëntatie en verdieping wordt gestimuleerd door de regeling Muziekimpuls, waar veel scholen in Utrecht gebruik van maken. Meer verdieping wordt buitenschools geboden bij het UCK, wijkcultuurhuizen en particuliere muziekdocenten.

Investeer in de maatschappelijke waarde van muziek

Muziek is een maatschappelijk bindmiddel. De groei van het aantal inwoners van de wijken biedt de gehele muzieksector kansen om nieuw publiek aan zich te verbinden en om meer nieuwe en meer diverse talenten te ontdekken. Veel wijkbewoners worden in eerste instantie bereikt via de wijkcultuurhuizen en kunnen worden verleid ook meer gebruik te maken van de podia en festivals. De middelen van de muzieksector groeien niet mee met de potentie voor cultuurparticipatie. Als de gemeente de brede cultuurdeelname die de laagdrempelige voorzieningen voor cultuurparticipatie evenals muziekeducatie kunnen verzorgen op peil wil houden en verder wil stimuleren, is aanvullende financiering voor het creëren van deze maatschappelijke waarde noodzakelijk.

2.4 Economische waarde

De cultuursector als geheel is voor Utrecht een economisch betekenisvolle sector die het waard is om in te investeren, dat beeld kan uit deze en andere sectoranalyses worden gedestilleerd. Utrecht is gezegend met een groot, breed en relatief jong publiek voor cultuur, wat goed zichtbaar is in de belangstelling voor concerten en optredens in de vele muzikale genres. Het aantal klassieke concerten (gegevens uit 2015, toen TivoliVredenburg op stoom begon te raken) is vergelijkbaar met andere (universiteits)steden, en het aantal popconcerten is veel hoger. Ook het aantal bezoeken per inwoner aan podiumkunsten ligt hoger dan in andere grote steden. De groei van Utrecht, die ook mede het gevolg is van de aantrekkingskracht van de culturele voorzieningen, de verjonging en zelfs de vergrijzing bieden kansen voor verdere toename van de cultuurdeelname van het publiek. De meeste genres spreken een zeer breed en jong publiek haast als vanzelf aan. In klassieke muziek wordt in Utrecht actief gewerkt met nieuwe formules om het publiek van de toekomst te ontwikkelen.

Utrecht scoort hoog wat betreft woonaantrekkelijkheid en de beschikbaarheid van podiumkunsten speelt daarin een belangrijke rol, zo blijkt uit onderzoeken van de Atlas voor Gemeenten. Het gaat niet alleen om het directe gebruik van de culturele voorzieningen, maar ook om de optiewaarde: het feit dat de voorzieningen er zijn is al van waarde voor huidige en toekomstige bewoners, nog ongeacht of deze voorzieningen ook worden bezocht. De Cultuurkaart Utrecht van de Atlas voor Gemeenten gaat nader in op de aantrekkingskracht van kunst en cultuur en de diverse daarmee gecreëerde waarden, die ook financieel worden vertaald.

De economische baten voor Utrecht zijn, zoals is beschreven in de Cultuurkaart, relatief hoog vergeleken met andere steden. De investeringen van de gemeente in culturele voorzieningen, vooral de podia, leiden tot hogere directe inkomsten voor de sector en voor hogere bestedingen aan andere ondernemers in Utrecht zoals de horeca. Het centrum profiteert daar met name van, maar de wijken ook in toenemende mate. De toonaangevende muziekfestivals in Utrecht trekken opvallend veel bezoekers van buiten de stad en uit het buitenland aan.

Utrecht biedt redelijke werkgelegenheid op het gebied van muziek, al is er in de muzieksector maar beperkt sprake van vaste dienstverbanden en zijn er vooral zelfstandige professionals actief. Gezelschappen bieden stageplaatsen om talenten eerste werkervaring in de sector op te laten doen. Vanuit de opleidingen bij de HKU is er toenemende aandacht voor het ondernemerschap in de beroepspraktijk van afgestudeerden, via het Expertisecentrum Creatief Ondernemerschap, een nieuw incubatorprogramma en learning community's.

De lokale muzikale infrastructuur met muziekpodia en festivals is de afgelopen jaren verder opgetuigd met stevige investeringen van de gemeente. Over de financiële duurzaamheid van de beroepspraktijk van musici en muzikanten leven zorgen in de (nationale) muzieksector. De subsidiëring en daarmee stimulering door de gemeente van de gezelschappen in klassieke muziek en makers in andere genres is onmisbaar, aanvullend aan de financiering van het rijk voor klassieke muziek vooral via het Fonds Podiumkunsten. De provinciale financiering voor de podiumkunsten in stad en regio blijft daarbij achter.

'Utrecht is toe aan een schaa sprong op cultureel gebied', is een van de belangrijkste constatering en van de Adviescommissie Cultuurnota 2017-2020, die door de muzieksector sterk wordt onderschreven. Het veld herkent en erkent dat Utrecht nu de mogelijkheid kan pakken om uit te groeien tot een échte culturele metropool. De basis is er. Er is geïnvesteerd in de infrastructuur, er zijn sterke instellingen, uitstekende makers, onderscheidende internationaal georiënteerde festivals, ensembles en gezelschappen.

Verruim de financiële mogelijkheden van de muzieksector

De Adviescommissie constateerde echter ook dat het cultuurbudget gelijk is gebleven en er te weinig financiële ruimte is voor jonge makers om mee te doen, en voor gevestigde instellingen om door te groeien. Bovendien is door het groeiend aantal inwoners het gemiddelde budget voor cultuur per inwoner gedaald. Hier moet de gemeente op inspelen door het cultuurbudget te laten aansluiten bij de groei van de stad. Financiële ruimte in de vorm van hogere subsidies, structureel dan wel incidenteel, draagt bij aan de mogelijkheid voor makers om zich artistiek te ontwikkelen en projecten van allerlei aard te doen.

Berenschot

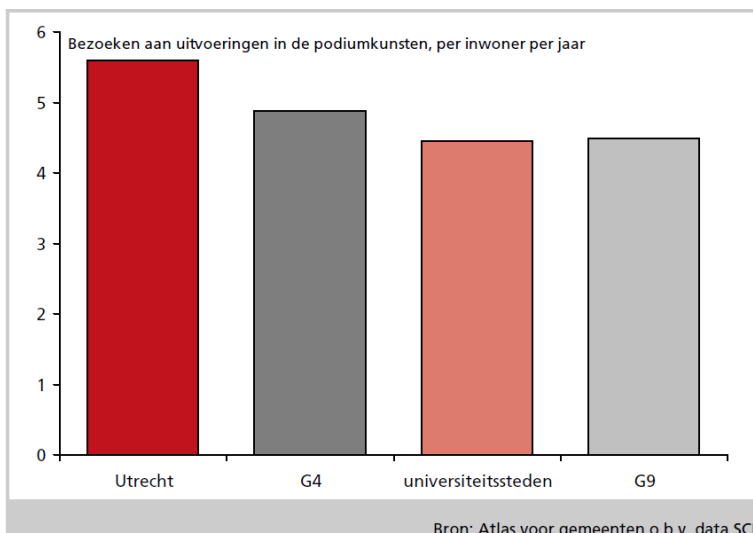
De instellingen in de muzieksector pleiten dan ook voor een verhoging van het totale cultuurbudget, of dat nu structureel of incidenteel wordt verdeeld en of het direct aan de makers ten goede komt of via programmeringsbudgetten van podia en festivals. Ook differentiatie van de gemeentelijke subsidiesystematiek kunnen de muzieksector een verdere financiële impuls geven. De muzieksector weet de weg naar subsidies, ten opzichte van andere culturele sectoren, goed te vinden.

Tegelijkertijd lijkt het niet voor iedereen vanzelfsprekend subsidie aan te vragen. Dat geldt met name voor pop & jazz, waar van oudsher minder in projecten en overheidsbeleid wordt gedacht, wat onder meer te maken heeft met het meer scheppende karakter van deze muzieksoorten. Daarnaast is de stap van eenmalige projectsubsidies naar vierjarige subsidie vanuit de cultuurnota groot. De gemeente kan onderzoeken of deze subsidiesystematiek geflexibiliseerd en verder toegankelijk kan worden gemaakt.

3. Publiek & participatie

3.1 Stedelijke omvang en groei

De komende tien jaar zal het aantal inwoners van Utrecht naar verwachting stijgen tot 400.000, bijna 60.000 meer dan in begin 2017. Utrecht is een aantrekkelijke woonplaats en daar draagt de beschikbaarheid van veel culturele voorzieningen sterk aan bij, zo blijkt uit onderzoek van de Atlas voor Gemeenten. Er liggen evenzeer kansen voor de sector om van die groei te profiteren. Utrecht is de jongste stad van Nederland door de aanwezigheid van veel kinderen en studenten. De prognose is dat Utrecht relatief jong blijft. De vergrijzing is in Utrecht veel minder dan in omliggende gemeentes en Nederland (ongeveer 10 procent van het aantal inwoners is 65-plus).

Utrecht heeft bovendien een relatief hoogopgeleide, cultuurminnende bevolking. Dat vertaalt zich in cultuurdeelname: het aantal bezoeken aan de uitvoeringen in alle vormen van podiumkunsten per inwoner ligt in Utrecht aanzienlijk hoger dan in de G4, G9 en in andere universiteitssteden, volgens onderzoek van de Atlas voor gemeenten met cijfers van het SCP, die in de Cultuurkaart Utrecht zijn opgenomen.

3.2 Profiel van bezoekers

Utrecht heeft, mede dankzij de relatief hoogopgeleide bevolking, een groot en breed publiek voor klassieke muziek, pop & jazz (zie ook de Cultuurkaart Utrecht 2017). Het publiek overlapt ook deels en dat wordt door de podia en festivals ook gestimuleerd, in het bijzonder door TivoliVredenburg dat alle genres programmeert. In deze paragraaf schetsen we de publiekssamenstelling in relatie tot de diverse genres en vergelijken we Utrecht met de landelijke ontwikkelingen.

Vergrijzing is voor de cultuursector zowel een kans als een bedreiging. Op de korte termijn zijn senioren een aantrekkelijke doelgroep met belangstelling, tijd en middelen, waar onder meer de klassieke muziek van kan profiteren. Op de lange termijn is vergrijzing van het publiek bedreigend omdat deze trouwe bezoekersgroep eindig is. Deze landelijke trend brengt soms ook juist creativiteit naar boven. Zo ook in Utrecht: TivoliVredenburg introduceert met succes, parallel aan de klassieke concerten voor het gebruikelijke publiek, nieuwe concepten om ander publiek aan te boren voor klassieke muziek. Voorbeelden hiervan zijn *Pieces of Tomorrow* en *Beethoven uitgelegd*. Het Radio Filharmonisch Orkest speelt op donderdag, na de repetitie, het werk van de vrijdag (*Pieces of Tomorrow*) in een iets aangepaste vorm: geen dresscode (ook niet voor het orkest), het begint later

op de avond, de musici introduceren kort wat ze gaan spelen, en het publiek mag met een biertje de zaal in, er is een dj bij betrokken en visuals ondersteunen het verhaal van de muziek. Doel hiervan is niet om het traditionele publiek te vervangen voor jong ander publiek, maar om de doelgroep te verbreden en dus verschillende concepten voor verschillende doelgroepen naast elkaar aan te bieden.

In pop & jazz heeft het publiek in Utrecht voornamelijk een jong profiel en programmering van podia en festivals wordt hierop aangepast. Dat Utrecht een studentenstad is, waar studenten bovendien ook na hun studie graag blijven wonen, helpt daarin zeker mee. Ook voor oudere doelgroepen is er programmering van pop & jazz, waarbij juist de mogelijkheid om te zitten wordt benut, zoals in de grote zaal van TivoliVredenburg. Utrecht trekt voor deze genres ook publiek aan van buiten de stad, TivoliVredenburg bijna 50%. De meeste podia beschikken niet over complete gegevens van de geografische herkomst van het publiek. De variëteit in de programmering wordt versterkt door cross-overs van culturele uitingen. Hiermee wordt nieuw publiek aangesproken, ook vanuit andere disciplines, waarmee de gehele sector het publieksbereik samen kan vergroten.

Dat Utrecht hierin al grote slagen maakt, blijkt ook uit het Sectoradvies Muziek van de Raad voor Cultuur. Als voorbeeld wordt daar de aanpak van Le Guess Who? genoemd: “Zo laat het Utrechtse festival Le Guess Who? in TivoliVredenburg de grenzen tussen muzikdisciplines varen om bezoekers een dwarsdoorsnede te tonen van kwalitatieve, actuele muziek die zich beweegt in het spectrum tussen hedendaagse en popmuziek. Het festival stelt zich niet de vraag of een act experimentele pop, klassieke koormuziek, freejazz of noise vertegenwoordigt, maar of hij een nieuwsgierig publiek van nu iets te vertellen heeft. Dat werkt: door onbekende wereldmuzikartiesten tussen grotere namen uit de pop te programmeren, stelt het publiek zich ervoor open. Het grote aantal internationale bezoekers dat tijdens dit festival Utrecht jaarlijks weet te vinden, is in dat opzicht veelzeggend,” aldus de Raad voor Cultuur.

3.3 Diversiteit en participatie

In de muzieksector is diversiteit van het publiek een actueel thema, net als in andere culturele sectoren. De gemeente heeft de intentie dat cultuur voor iedereen moet zijn. Daarbij heeft de gemeente als streven het betrekken van eenieder in de samenleving en dus ook bij cultuur. Het is daarvoor belangrijk de drempel naar het culturele aanbod te verlagen. Iedere instelling draagt daar op een eigen manier aan bij. Tijdens de werksessie met het veld werd de noodzaak benoemd als geheel voor een divers en aantrekkelijk aanbod te zorgen, passend bij de diversiteit van de Utrechtse samenleving. De podia en gezelschappen kunnen niet individueel een compleet aanbod verzorgen; immers, niet alles wat wordt gemaakt over vertoond is voor iedereen aantrekkelijk en dat hoeft ook niet, zolang het veld in zijn gezamenlijkheid maar een divers aanbod voor vele doelgroepen biedt.

De samenleving wordt steeds diverser of in elk geval niet minder divers, dus het betrekken van divers publiek is vanzelfsprekender geworden. Publieksaantallen en bijbehorende inkomsten (ook al zijn die bij meer diverse doelgroepen lager dan bij traditionele groepen) zijn van wezenlijk belang voor de artiesten en de instellingen. Die combinatie maakt dat instellingen vermoedelijk nog veel actiever op zoek zullen gaan naar het publiek van de toekomst en dus ook naar een divers publiek.

Berenschot

Qua cultuurparticipatie spelen de Utrechtse wijkcultuurhuizen een rol. Door de geografische ligging van de wijkcultuurhuizen in de verschillende wijken waar de cultuurparticipatie laag is, vormen zij een laagdrempelige plek. De wijkcultuurhuizen bieden een brede programmering van muziek, theater en veel andere kunstvormen en activiteiten en betrekken verschillende groepen wijkbewoners bij de programmering. Voorbeelden van activiteiten zijn de appeltaartconcerten in theater Stefanus van ZIMIHC, het recente concert van leden van het Cincinatti Symphony Orchestra in De Dreef in Overvecht, het concert van Walid Ben Selim met musici van het AZC in Utrecht en muzikleerlingen van Het Wilde Westen en de samenwerking van dit wijkcultuurhuis met het Catching Culture Orchestra en musici uit het AZC.

4. Schets van het veld

4.1 Samenhang en samenwerking

Muziek is in Utrecht een verbindende factor. Het Utrechtse muziekveld is trots op de samenhang die is gerealiseerd. In Utrecht is het samenspel tussen de verschillende niches hoorbaar. Als specifieke eigenschap van de Utrechtse muzieksector wordt geroemd dat partijen elkaar goed weten te vinden en samen mooie en nieuwe programma's en initiatieven ontwikkelen. In dit hoofdstuk worden de verschillende spelers in het veld uitgelicht en daarmee wordt een ordening aangebracht. In de beschrijving van de makers en de podia houden we het onderscheid aan tussen klassieke muziek en de andere genres, onder de noemer pop & jazz. In bepaalde opzichten kan de ordening echter geen recht doen aan wat zich afspeelt in het muzikale ecosysteem in Utrecht aan dwarsverbanden, zoals bij diverse festivals. Ook de Raad voor Cultuur constateert in haar (landelijke) Sectoradvies Muziek dat de vele genres in de muziek niet door harde schotten van elkaar zijn te scheiden. Veel musici, zangers, componisten en producers bewegen zich vrij door het muzikale spectrum heen, zonder onderscheid te maken tussen klassiek, pop, rock, r&b, symfonisch, rap, hedendaags, wereldmuziek en noem de genres en stijlen maar op. De Raad voor Cultuur vermeldt in het Sectoradvies diverse Utrechtse voorbeelden, die ook in deze sectoranalyse staan.

De Utrechtse muzieksector kent verschillende overleggen waarin grote en kleine spelers zijn verenigd. Deze gremia, die vaak voortkomen uit reeds langdurige samenwerkingen, zijn nog relatief nieuw en soms zoekend. Zij worden door zowel het veld als de gemeente verwelkomd, omdat hiermee duidelijke aanspreekpunten (zijn) ontstaan. Voor een overzicht van op dit moment aan het deze gremia deelnemende instellingen verwijzen wij naar bijlage 1.

Het Utrechts Muziek Overleg (UMO) is sinds twee jaar actief, verenigt een groot aantal professionele spelers uit het Utrechtse muziekveld in zich en staat onder voorzitterschap van de directeur van TivoliVredenburg. De instellingen pakken via het UMO actuele kwesties in de muzieksector op. Zo is uit het UMO een werkgroep voortgekomen naar aanleiding van het stoppen van Rasa als podium voor wereldmuziek resulterend in de onafhankelijke stichting STUW die zich bezighoudt met stadsbrede programmering van wereldmuziek. Het UMO krijgt momenteel een formelere status als vereniging waar instellingen lid van kunnen worden. Het UMO overweegt een inhoudelijke (innovatie)agenda voor de Utrechtse muzieksector op te stellen.

Daarnaast is er het Utrechts Festival Overleg (UFO). Hierin hebben de Utrechtse festivals zich de afgelopen beleidsperiode verenigd. Het UFO telt momenteel 18 leden, breder dan enkel muziek. Het UFO participeert actief in diverse overleggen in de stad en de provincie. Het UFO richt zich op artistieke vernieuwing, versterking, samenwerking en vergroten van het maatschappelijk draagvlak.

Recent is ook het Utrechts Kerkgebouwen Overleg (UKO) opgericht, en daarmee is een wens van de Adviescommissie Cultuurnota in vervulling gegaan. Dit is een platform van partijen die culturele programma's realiseren in de diverse kerkgebouwen van Utrecht. Het UKO wil gebruik van de Utrechtse kerken voor kunst in de brede zin van het woord (muziek, dans, poëzie, tentoonstellingen et cetera) stimuleren om zo meer mensen te laten genieten van de ruimte, de instrumenten (orgels

en beiaards) en de voorstelling. Een eerste initiatief dat via dit overleg tot stand is gekomen, is het festival rondom de Utrechtse componist Jan Welmers met concerten in meerdere kerkgebouwen. In de kerken is ook het Utrechts Klokkenluidersgilde (UKG) actief, dat verderop wordt beschreven.

4.2 Makers – klassiek

Professionele gezelschappen instrumentaal

In de cultuurnota 2017-2020 van gemeente Utrecht zijn vier instrumentale muziekgezelschappen opgenomen: Insomnio, Holland Baroque, het Rosa Ensemble en de Nederlandse Bachvereniging. Afgezien van Insomnio ontvangen deze instellingen ook subsidie van het Fonds Podiumkunsten. Deze gezelschappen hebben elk een karakteristiek niche-profiel en grotendeels eigen publiek. Zij dragen, evenals de professionele koren, ook sterk bij aan het internationale profiel van Utrecht.

Insomnio combineert nieuw werk met 20e-eeuws repertoire. Het is een ensemble voor hedendaagse muziek dat in 1997 werd opgericht, met Utrecht als thuis- en uitvalsbasis. De groep van 17 musici heeft door de jaren heen goed ontvangen projecten uitgevoerd in binnen- en buitenland, onder meer in Engeland, Duitsland, Spanje, Indonesië, Zuid-Afrika en China.

Het in 1997 opgerichte Rosa Ensemble varieert graag met muziek en theater, licht en serieus, akoestisch en elektronisch, traditioneel en experimenteel, klassiek en pop. Het maakt muziek en muziektheater, videoclippen en filmprojecten, geeft voorstellingen en concerten en produceert Cd's en composities.

Holland Baroque wil oude tradities nieuwe verhalen laten vertellen, ook in samenwerking met andere solisten en ensembles. Het speelde bijvoorbeeld samen met solisten Giovanni Sollima en Aisslinn Nosky en met het Nederlands Kamerkoor, Cappella Amsterdam en Orkater, op podia als Radialsystem V, Cellobiennale Amsterdam en Konzerthaus Wien. Holland Baroque won de Edison Klassiek Publieksprijs 2017: samen met solist Eric Vloeimans ontving het de prijs voor het album Carrousel. Het ensemble is een trefpunt voor nieuwsgierige muzikliefhebbers.

De Nederlandse Bachvereniging zetelt in Utrecht. Opgericht in 1921 om de Matthäuspassion op een ongebruikelijke manier uit te voeren, heeft de Nederlandse Bachvereniging zich door de jaren heen ontwikkeld tot een toonaangevend ensemble met een flexibele kern. Geleid door artistiek leider Jos van Veldhoven (of, bij kans, door verscheidene (inter-)nationale gastdirigenten) probeert het zowel instrumentaal als vocaal Bachs muziek te behouden en te vernieuwen. Het ensemble voert nog steeds de Passion op, trad op in verschillende Europese steden, maar ook in de Verenigde Staten en Japan op muziekfestivals. De Nederlandse Bachvereniging hecht een groot belang aan educatie, te herkennen in het project Oog in oog met de Matthäuspassion. In samenwerking met de Rabobank ontwikkelde het ensemble een succesvol project voor middelbare scholieren: *Beats by Bach*. Zo werkt het ensemble actief aan het publiek van de toekomst.

Deze vier gezelschappen gaven in 2016 in totaal 197 concerten in Nederland, waarvan 44 concerten in hun standplaats Utrecht (22%). Daarnaast treden de meeste van deze gezelschappen ook op in het buitenland en dragen zij bij aan de internationalisering van de Utrechtse muzieksector. Het gemiddeld aantal bezoekers per concert van deze gezelschappen is ruim 350. Daarnaast heeft ieder gezelschap ook educatieve activiteiten die integraal onderdeel vormen van hun

activiteitenplannen, en waarmee veel leerlingen in het onderwijs worden bereikt. In totaal bereiken deze gezelschappen samen bijna 70.000 bezoekers.

De vier gezelschappen bieden werkgelegenheid aan 104 musici, dat wil zeggen dat ze kernlid zijn van het gezelschap. De omvang van vaste dienstverbanden daarbij is gering. Bij grotere producties worden gezelschappen met musici uit een flexibele schil uitgebreid. Een aantal gezelschappen biedt jong talent de ruimte door middel van stageplaatsen. Zo biedt bijvoorbeeld Holland Baroque ieder jaar een aantal stagiairs (musici die nog in opleiding zijn) de kans om ervaring op te doen in een gezelschap door hen aan een aantal projecten mee te laten werken als volwaardig lid van het ensemble. Ook de Nederlandse Bachvereniging werkt met jong talent.

Symfonieorkesten

Utrecht heeft geen eigen professioneel rijksge subsidieerd symfonieorkest. Het in Hilversum gevestigde en vanuit de rijksmediabegroting gefinancierde Radio Filharmonisch Orkest is wel al vele jaren een van de vaste bespelers van TivoliVredenburg met circa 40 concerten per jaar. In het Nederlandse muziekleven onderscheidt dit orkest zich door specifiek geprogrammeerde symfonische concerten en diverse concertante opera-uitvoeringen. Eerste uitvoeringen in Nederland en wereldpremières zijn regelmatig aan de orde.

Het symfonieorkest Nieuwe Philharmonie Utrecht speelt met enige regelmaat in Utrecht. De Nieuwe Philharmonie Utrecht is een relatief nieuw orkest met een vaste kern van musici, ondersteund door freelance musici, onder leiding van Johannes Leertouwer. De Nieuwe Philharmonie beoogt de drempel tot klassieke muziek te verlagen. Het orkest ontvangt verschillende projectsubsidies van de gemeente Utrecht en het verzorgt in seizoen 2017-2018 25 concerten, waarvan 8 in Utrecht, namelijk 3 in TivoliVredenburg, 3 in kerken en 2 in Leidsche Rijn.

Een nieuw initiatief is Pynarello, dat symfonische muziek uit het hoofd en zonder dirigent uitvoert. Pynarello presenteert zichzelf als een rebellencollectief van de nieuwe generatie dat als een wervelwind door de porseleinkast gaat, omdat klassieke muziek in de ogen van Pynarello anders, avontuurlijker, spontaner en directer kan. Pynarello, onder artistieke leiding van Lonneke van Straalen, is in Utrecht gevestigd en manifesteert zich landelijk en in de media.

Professionele koren

Het Nederlandse Kamerkoor, opgenomen in de cultuurnota 2017-2020 van de gemeente Utrecht, bestaat uit 16 vaste musici en heeft een breed repertoire van vroege middeleeuwen tot hedendaags. Het koor gaf in 2016 83 concerten, waarvan 8 in Utrecht plaatsvonden en 75 buiten Utrecht, ook internationaal. In totaal kwamen er 50.000 bezoekers op af. Het Nederlands Kamerkoor behoort al 80 jaar tot de wereldtop en staat vanaf het prille begin bekend om zijn avontuurlijke en vernieuwende koers: met het uitzetten van opdrachten aan grote componisten en jong talent, met de ontwikkeling van nieuwe vormen, en met spannende samenwerkingen. Het Nederlands Kamerkoor wordt geroemd door (inter-)nationale critici. Educatie en participatie maken onlosmakelijk deel uit van de missie van het koor. Het Nederlands Kamerkoor verzorgt workshops en 'adopteert' koren als voorprogramma van zijn eigen concerten. Sinds mei 2015 is het Nederlands Kamerkoor gevestigd in Utrecht.

Het in Hilversum gevestigde en vanuit de rijksmediabegroting gefinancierde Groot Omroepkoor treedt regelmatig op in TivoliVredenburg, vaak in samenwerking met het Radio Filharmonisch Orkest, waarmee het koor organisatorisch verbonden is.

Klokkenluiders

Utrecht heeft een Utrechts Klokkenluiders Gilde en de Utrechtse Klokkenspel Vereniging. Utrecht is in wereldwijd opzicht een toonaangevende stad als het gaat om klokken. Enerzijds vanuit de kant van de makers, omdat de Utrechtse Klokkenspel internationaal actief is, anderzijds vanuit de presentatieplekken. Zo beschikt de binnenstad over een verzameling van 57 luidklokken; 20 zijn meer dan 400 jaar oud. Het UKG draagt bij aan het behoud van dit cultuurhistorisch erfgoed. De klokkenluiders van het UKG luiden de klokken van de Domtoren, de Buurtoren, de Jacobitoren, de Geertetoren, de RK Getrudiskerk, het kerkje op fort Blauwkapel, het Bartholomeus Gasthuis, van het Academiegebouw en de Demkaklok in Zuilen. Hier wordt nog bij opgemerkt dat de gemeente Utrecht een stadsbeiaardier in dienst heeft, een functie die al eeuwenlang bestaat.

4.3 Makers – pop & jazz

In Utrecht is een aantal makers actief die nationale en soms ook internationale bekendheid genieten. Voorbeelden hiervan zijn de bands Kensington, Rondé en The Brahms, de muzikant, componist en producer Colin Benders (Kyteman) en de ontwikkelaar van danceconcepten en Dj Michiel Peeters. Daarnaast is een breed scala aan minder bekende artiesten actief. In de jazz zijn er verbanden zoals U-Jazz en de Utrecht Jazz Archipel, een nieuw collectief waarin jazzmuzikanten samen zijn gebracht om een nieuw Utrechts jazzorkest te starten. Het makersveld in pop & jazz is anders georganiseerd dan in de klassieke muziek. Waar makers in de klassieke muziek veelal een muzikale opleiding afronden en zich daarna professioneel organiseren al dan niet in een gezelschap, is dit in pop & jazz anders. Die makers volgen lang niet altijd een (beroeps)opleiding tot uitvoerend muzikant en ook de wijze waarop zij zich organiseren is anders. Zij vinden elkaar in oefenruimtes en broedplaatsen, zoals dB's, Kytopia en de Utrechtse radiozender Stranded FM. De wijze waarop makers zich in pop & jazz groeperen is weinig vastomlijnd, wat maakt dat een deel van deze groep relatief minder zichtbaar is vanuit gemeentelijk beleids- en financieringsperspectief.

Bands

Bij Kytopia zijn 40 experimentele makers aangesloten, waaronder Kyteman, Kensington en Black Sun Empire. Colin Benders (Kyteman) combineerde hiphop en jazz. In 2009 won hij de Popprijs tijdens Eurosonic Noorderslag. In 2012 presenteerde hij in het album The Kyteman Orchestra een mix van allerlei genres. Hij richtte ook Kytopia op als alternatieve plek voor muzikale experimenten, waar in hoofdstuk 4.6 verder op in wordt gegaan.

We vermelden hier een aantal bands met Utrechtse wortels, zonder dat we volledig kunnen zijn. De Utrechtse band Kensington werd opgericht in 2005 en is inmiddels internationaal bekend. De band werd eerder verkozen tot 3FM Serious Talent, had enorme hits en stond op zowel binnen- als buitenlandse festivals als Sziget, Pinkpop en Eurosonic Noorderslag. De band werd groot in Tivoli Oudegracht en treedt nog steeds regelmatig in Utrecht op.

Room Eleven is een Utrechtse band die diverse stijlen en genres beheerst. Deze band rond zangeres Janne Schra, opgeleid aan de HKU, kwam in 2016 weer bijeen voor een aantal concerten. De band stond op het North Sea Jazz Festival, won een Edison Jazz Award en een Essent Award. Black Sun Empire is een drum-and-base collectief uit Utrecht, dat bestaat uit Rene Verdult en Milan en Micha Heyboer. De groep is vooral internationaal actief en treedt wereldwijd op. In 2017 stond het collectief onder meer op Lowlands en Pukkelpop. Rondé ontstond in het voorjaar van 2014 uit een schoolopdracht van de Herman Brood Academie. In april nam de band deel aan "Herman Brood Academie on Tour", een korte tournee langs verschillende Nederlandse poppodia. De band is in 2014 uitgeroepen tot 3FM Serious Talent. The Brahms is een band die tevens op de Herman Brood Academie ontstond. De band scoorde in de zomer van 2015 een 3FM Megahit met het nummer Golden. In maart 2016 won The Brahms een 3FM Award als beste alternatieve act.

Dj's

SoHaSo (Something Happening Somewhere) is het eigen label van de prominente Nederlandse dj, producer en housekeurmeester Nuno dos Santos. Als dj en promotor is hij al jaren actief met clubavonden als 360, Full Spectrum en organiseert met SoHaSo bijvoorbeeld clubnights in TivoliVredenburg met grote, internationale dj's, maar maakt ook podcasts en EPs. Michiel Peeters is een Utrechtse allround-dj met de artiestennaam dj Michieltjee. Een andere Utrechtse dj is St.Paul die sinds 1998 in Tivoli de dansavond 'Pop-O-matic' organiseert en regelmatig gevraagd wordt om ook op landelijke festivals te draaien. Utrechtse dj's worden geboekt op festivals als Motel Mozaique, Lowlands, Best Kept Secret, Nederlands Film Festival en Into The Great Wide Open.

4.4 Podia

TivoliVredenburg

TivoliVredenburg geeft als internationaal toonaangevend muziekpaleis een grote impuls aan de stad en de muzieksector. De brede programmering, waarin allerlei muzieksoorten zijn vertegenwoordigd, maken dat de doelgroepen tevens zeer gevarieerd zijn en van verre toestromen. TivoliVredenburg zet in de programmering, en met het gebouw zelf, bewust in op de zogenoemde 'ontschotting' van muziekgenres en kunstuitingen. TivoliVredenburg biedt zowel de internationale top van makers als (lokaal) opkomend talent en alles wat daartussen zit een podium. Dit gebeurt zowel in de reguliere programmering als bij de festivals die door het podium worden georganiseerd. TivoliVredenburg is dus in meerdere opzichten een aanjager in de stad. Dit werd in het onderzoeksrapport Ruimte voor TivoliVredenburg als volgt omschreven: "Het gebouw is uniek: de uitstraling van het gebouw van buiten en van binnen, de totale capaciteit, de diversiteit aan zalen onder één dak. Zelfs mondiaal zijn er maar weinig muziekgebouwen in deze categorie. Alle zalen hebben een goede akoestiek en zijn goed geoutilleerd. De locatie bij het station is uitstekend. Met het vernieuwde gebouw brak anderhalf jaar geleden een volgend hoofdstuk voor Utrecht muziekstad aan, waarin klassiek en pop, oude en nieuwe muziek, jazz en lichte muziek, professionele en amateurkunst samenkomen en elkaar aanvullen en versterken." TivoliVredenburg, dat nu op volle sterkte draait en in 2017 meer dan 1 miljoen bezoekers trok, vormt daarmee een sterke schakel in het muzikale ecosysteem van Utrecht en omstreken met al zijn facetten en genres.

Klassieke muziek

Hoewel Utrecht daarmee goede concertzalen en andere gelegenheden voor klassieke muziek biedt, is volgens gegevens van de Atlas voor Gemeenten uit 2015 het aantal klassieke concerten per 1.000 inwoners in Utrecht lager dan gemiddeld in de G4, G9 en universiteitssteden. Een oorzaak is het zeer hoge aantal in Amsterdam. Opgemerkt moet worden dat in 2015 TivoliVredenburg nog maar net was geopend, dus dat het beeld er nu vermoedelijk anders uitziet.

TivoliVredenburg is het prominente podium voor klassieke muziek. Sinds de verbouwing van TivoliVredenburg is de oude karakteristieke achthoekige Vredenburgzaal weer volop in gebruik, en is ook een nieuwe zaal voor kamermuziek beschikbaar. Dat is de Hertz-zaal in de nok van het gebouw, een kleine, halfronde zaal met uitstekende akoestiek voor dit type muziek.

Bij de Stadsschouwburg wordt ook klassieke muziek geprogrammeerd, als onderdeel van de brede programmering met onder meer theater, dans, toneel, cabaret en muziek. Binnen muziek loopt de programmering uiteen van kleinkunstliedjes tot operamuziek.

Als podia voor klassieke muziek worden nog twee organisaties door de gemeente gesubsidieerd, die programmeren in kerken, namelijk in de Domkerk en de Pieterskerk. In de Pieterskerk zijn het afgelopen jaar 20 concerten en 3 workshops gegeven. De artiesten die optreden in de Pieterskerk zijn met name ensembles uit het hele land. De Gaudeamus Muziekweek maakt er gebruik van en het Nederlands Kamerkoor geeft er af en toe concerten.

Pop & jazz

Anders dan in klassieke muziek is het aantal popconcerten (wat maar een deel is van pop & jazz) per 1.000 inwoners volgens gegevens van de Atlas voor Gemeenten uit 2015 in Utrecht juist wat hoger dan gemiddeld in de G4, G9 en andere universiteitssteden, en bovendien bijna 5 keer zo hoog als het aantal klassieke concerten. Naast de centrale ligging van de stad komt dit door de populatie van de stad. Zie ook de informatie over publiek en programmeringsmix. In de cultuurnota 2017-2020 zijn in het domein van pop & jazz vier podia opgenomen, namelijk TivoliVredenburg, De Helling, EKKO en dB's.

TivoliVredenburg kent een programmering die voor een belangrijk deel gericht is op internationale pop & jazz. Deze programmering is zeer breed qua genres. Waar de Ronda-zaal (.2000 personen) zich met name richt op popmuziek, wordt in de Cloud9-zaal (400 personen) vooral jazzmuziek geprogrammeerd en wordt de Pandora-zaal (625 personen) veelvuldig gebruikt voor dance-evenementen en popconcerten. Ook wordt op 'Het Plein' in het centrum van het gebouw vaak muziek gemaakt. Vooral voor amateurmusici en jong talent is het podium in de entreehal met ruim 300 concerten per jaar een belangrijk onderdeel van de programmering.

De Helling (450 personen) is het poppodium voor het middensegment en vormt een springplank voor bands naar grotere zalen, landelijke bekendheid en het professionele circuit. De Helling beoogt de breedte van de popmuziek te bestrijken en daarbinnen een mix van mainstream, outsiders en beginnend talent te programmeren. Daarnaast levert De Helling onder meer faciliteiten voor colleges en uitvoeringen van de Herman Brood Academie.

EKKO (300 personen) is een vooruitstrevend podium voor alternatieve popmuziek en avontuurlijke dance. Voor EKKO geldt dat hier naast internationale bands bewust relatief veel vernieuwende nationale bands en dj's een podium krijgen. Dit laatste bijvoorbeeld door zowel albumpresentaties als optredens van HKU studenten, veelal in het kader van een opleiding, een plek te geven.

dB's (160 personen) biedt een laagdrempelig podium aan bands, zowel uit binnen- als buitenland, die (nog) buiten het mainstreamcircuit opereren. Hier bestijgen bijvoorbeeld tijdens de maandelijkse 3voor12/Utrecht avonden drie lokale bands het podium.

Naast de vier gesubsidieerde podia vervult ACU als niet gesubsidieerd podium een belangrijke rol als podium in pop & jazz. Dit politiek culturele centrum in de binnenstad van Utrecht functioneert met name als concertzaal voor alternatieve bands en is al jaren onderdeel van het festival Le Guess Who?

De podia benoemen dat zij maar ten dele als verticale keten te beschouwen zijn, als het gaat om zaalgrootte of ontwikkeling, waarbij bands met de groei van hun publiek automatisch ook van het ene naar het andere podium zouden doorgroeien. De podia hebben namelijk een eigen profiel en deels eigen publiek, en het is voor bands niet vanzelfsprekend om naar grotere podia te trekken.

Wereldmuziek

Op advies van de commissie is besloten dat Rasa als podium voor wereldmuziek met ingang van 2017 haar activiteiten moest stopzetten. Op voorstel van het Utrechts Muziek Overleg (UMO) is er een plan gemaakt voor twee jaar stedelijke programmering van wereldmuziek op uiteenlopende podia en festivals (inclusief wijkcultuurhuizen). De uitvoering is in handen van Stichting Utrecht Wereldmuziek (STUW); de gemeente heeft daar in totaal € 200.000 voor beschikbaar gesteld.

Met het opheffen van RASA als podium voor wereldmuziek is met ingang van deze cultuurnotaperiode een aantrekkelijke plek voor live muziek (breder dan wereldmuziek) verdwenen. Wereldmuziek wordt nu verspreid over verschillende podia in de stad geprogrammeerd, maar wat betreft het fysieke podium zelf is een geschikte plek in het centrum voor kleinschalig avontuur en experiment met een goede akoestiek verloren gegaan, wat door het veld wordt betreurd.

4.5 Festivals en concoursen

In Utrecht zijn er veel festivals waar muziek een prominente plaats in de programmering inneemt. Vijf muziekfestivals worden door de gemeente structureel (vierjarig) gesubsidieerd, namelijk de Gaudeamus Muziekweek, het Festival Oude Muziek, het Dutch Harp Festival, het Internationaal Kamermuziek Festival Utrecht en last but not least Le Guess Who? We beschrijven hier de profielen van deze en andere festivals. In hoofdstuk 5 komt de betekenis van festivals nader aan de orde.

Gesubsidieerde festivals

Sinds 70 jaar maakt Gaudeamus zich hard voor muziekpioniers wereldwijd. De jaarlijkse Gaudeamus Muziekweek is het oudste muziekfestival van Nederland en vindt sinds 2011 plaats in Utrecht. Een groot onderdeel is de uitreiking van de Gaudeamus Award, een aanmoedigingsprijs voor componisten tot en met 30 jaar. Gaudeamus wordt internationaal erkend als dé expert op het gebied van de laatste ontwikkelingen in gecomponeerde muziek. Sinds 1 januari 2011 is Stichting

Gaudeamus Muziekweek als zelfstandige organisatie gevestigd in Utrecht en een belangrijke initiator van nieuwemuziekactiviteiten in de stad.

Het Festival Oude Muziek behoort tot de basisinfrastructuur die direct door het ministerie van OCW wordt gefinancierd, de overige festivals doen naast de gemeentelijke subsidie ook een beroep op het Fonds Podiumkunsten. Het Festival Oude Muziek is al meer dan 30 jaar trendsetter op het gebied van oude muziek. De organisatie speelt een hoofdrol in het presenteren en stimuleren van nieuwe ontwikkelingen, zowel op het gebied van nieuw repertoire, nieuwe speelmannieren en nieuwe interpretaties. Als kenniscentrum ligt hun verantwoordelijkheid in diversiteit en innovatie. Sinds de eerste editie in 1982 is het tiendaagse Festival Oude Muziek Utrecht het vlaggenschip van de organisatie, met ruim 200 concerten en andere activiteiten in het centrum van Utrecht. Elk jaar stelt de organisatie het festival open voor jong talent van overal ter wereld.

Het Internationaal Kamermuziek Festival is een jaarlijks meerdaags festival dat de afgelopen jaren plaatsvindt in TivoliVredenburg en op achttien locaties in de Utrechtse binnenstad. Na dertien edities met Janine Jansen is celliste Harriet Krijgh nu artistiek leider. Sinds de eerste editie in 2010 is het Dutch Harp Festival geroemd om zijn integriteit, waarbij de belangen van de deelnemers voorop worden gesteld, om de toegankelijkheid en creativiteit. Onderdeel van het tweejaarlijkse festival is een concours. Tijdens deze festivals treden ook veel internationale artiesten op. Zo zijn er tijdens het Dutch Harp Festival artiesten te zien uit Japan, Zuid-Korea, Mexico, Verenigde Staten en diverse Europese landen en presenteert Gaudeamus componisten en muzikanten uit vele landen.

Het meest veelzijdige Utrechtse festival wat betreft muziekstijlen is Le Guess Who? Er is ruim plek voor niet-Westers, jazz, freejazz, contemporary music, modern klassiek, klassiek en diverse soorten pop. Dit festival is mede gefinancierd door het Fonds Podiumkunsten en staat internationaal zeer goed aangeschreven. 46% van de tickets werd verkocht in het buitenland, in maar liefst 53 verschillende landen, tot aan Indonesië en Japan. Behalve optredens van bands, orkesten en dj's presenteert Le Guess Who? ook projecten; dit gebeurt vaak in samenwerking met andere partijen. Daarnaast worden er lezingen gegeven en live interviews gehouden. Le Guess Who? wordt ook door de internationale pers gezien als wereldspeler en innovator voor de muziek in alle facetten.

Overige festivals

De eerder beschreven (gesubsidieerde) podia organiseren zelf festivals binnen hun programmering. Voorbeelden daarvan zijn het Transition Festival in TivoliVredenburg of Overvloed Festival in EKKO. CATCH, het kleine broertje van festival PITCH, is een festival in TivoliVredenburg met live acts en dj's binnen de elektronische muziek in de breedste zin van het woord. Daarnaast vinden in Utrecht diverse andere festivals plaats die niet zijn gesubsidieerd zoals DICE. Naast de muziekfestivals zijn er theater- en multidisciplinaire festivals die al dan niet muziek als hoofdzakelijke culturele uiting kennen, zoals Tweetakt, SPRING en de Parade. Het lokale straatmuziekfestival Klein New Orleans brengt voor één dag de stad van swing, blues, cajun en voodoo naar de straten van Utrecht. Tijdens Gluren bij de Buren vinden in 185 woonkamers, verspreid over de hele stad, 507 voorstellingen plaats van lokale artiesten. Het UUnited Muziekfestival is het muziekfestival van de Universiteit Utrecht ter viering van haar 76ste lustrum in TivoliVredenburg. Tijdens Transition festival wordt met een frisse blik gekeken naar de huidige ontwikkelingen binnen de jazz, waar de

inspirators binnen het genre het podium delen met de jonge innovators. Central Park is het popfestival van Midden Nederland, waarbij grote namen uit de Nederlandse popscene spelen in een parksetting.

Verder zijn er diverse festivals met elektronische muziek. XSENSE laat techhouse en deephouse horen op verschillende locaties in Utrecht. Zij organiseren HRFST festival, Sneeuwbal Winterfestival, Mumbai Color Festival, Geheime Liefde en Lief Festival. Tijdens Lief Festival horen bezoekers techno, deephouse, techhouse en house sets, bij de Utrechtse Strijkviertel. Soenda is een festival met elektronische muziek, dat ook internationale artiesten aantrekt. Het festival vindt door het jaar heen meerdere keren plaats. Stekker in het Park is een muziekfestival dat plaatsvindt in de Voorveldse Polder te Utrecht. De Popronde is een nationaal reizend festival dat ook Utrecht aandoet. Dit jaar vindt het festival in 40 steden plaats. Talentvolle Nederlandse bands presenteren zich. Ieder najaar strijkt de Popronde elke week in een andere stad neer.

Concoursen

In Utrecht vinden veel concoursen plaats: het Liszt Concours, het Van Wassenaer Concours, het Nederlands Harp Concours, de Nederlandse Vioolconcoursen en concoursen van Gaudeamus en het Dutch Harp Festival. Via deze concoursen kunnen muzikanten zichzelf binnen de sector presenteren. Het Internationaal Franz Liszt Pianoconcours van Utrecht wordt wereldwijd beschouwd als één van de meest prestigieuze muziekconcoursen en staat bekend om zijn professionele en zorgvuldige ondersteuning van jonge musici. Het concours voorziet in uitgebreide carrièrebegeleiding én in vele internationale concertengagements voor de prijswinnaars. Het Internationaal Van Wassenaer Concours is al sinds de eerste editie in 1986 een cruciale motor in het toegankelijk maken van grote internationale podia voor jonge musici. Het concours is sinds 2014 onderdeel van het Festival Oude Muziek Utrecht. Deze Utrechtse concoursen vormen voor veel (internationale) topmusici een opstapje van hun opleiding naar de beroepspraktijk.

4.6 Overige presentatieplekken

Kerken

Utrecht heeft veel kerken waar ook muziek wordt geprogrammeerd. Een groot deel van deze kerken, of een programmering stichting van deze kerken, is verenigd in het UKO. Dat zijn Stichting Zaterdagmiddagmuziek Domkerk, Stichting Vrienden van de Domkerk, Stichting Culturele Evenementen Nicolaikerkerk, Jacobiconcerten, Torenpiekerkerk Vleuten, Doopsgezinde kerk Utrecht, Stadsklooster (Antoniuskerk), Willibrorduskerk, Stichting Pieterskerkconcerten, Stichting Leeuwenbergh, Josephkerk.

De Domkerk wordt gesubsidieerd ten behoeve van de gratis zaterdagmiddagconcerten die wekelijks plaatsvinden. De programmering volgt de cyclus van het kerkelijk jaar en is gericht op het toegankelijk maken en behouden van kerkmuzikaal erfgoed, van vroege renaissance tot en met heden. Deze concerten duren een uur en zijn voorzien van een inleiding en een meet & greet na afloop. De programmering in de andere kerken betreft veelal klassieke, vocale muziek, maar ook popmuziek en jazz vindt hier gehoor. Culturele Evenementen Nicolaikerkerk is niet meer onderdeel van de Cultuurnota, maar organiseert nog steeds concerten, soms in samenwerking met het

Conservatorium of de School voor Muziek en Technologie. De Marekerk in de Meern staat bekend om programmering van kamermuziek en de Torenpiekerk om koormuziek.

Wijkcultuurhuizen

De wijkcultuurhuizen bieden eveneens alternatieve plekken voor presentaties, ontmoetingen, cultuureducatie en talentontwikkeling voor wijkbewoners. De betekenis voor de muzieksector en voor de stad wordt gewaardeerd, ook door de Adviescommissie Cultuurnota. We benoemen de specifieke profielen van de verschillende wijkcultuurhuizen. In de sectoranalyses Amateurkunst en Cultuureducatie zullen de wijkcultuurhuizen en andere aanbieders uitgebreider worden belicht.

Bij Jongeren Cultuurhuis Kanaleneiland kunnen jongeren na schooltijd terecht uit met name Zuilen, Kanaleneiland, Overvecht en Hoograven. Dit cultuurhuis heeft als missie de cultuurparticipatie te vergroten van Utrechtse jongeren met een afstand tot de reguliere culturele instellingen. Het voormalig buurthuis dat is getransformeerd tot creatieve hotspot richt de activiteiten op kennismaking, amateurkunst, talentontwikkeling, productie, presentatie en doorstroom van jongeren vanuit de wijk. In het cultuurhuis worden jongeren gestimuleerd om zelfstandig te produceren. Daarvoor maakt het huis gebruik van *peer educators* (tevens rolmodellen) en biedt het faciliteiten voor onder meer het maken en opnemen van muziek. Dit wijkcultuurhuis is succesvol op maatschappelijk én artistiek vlak: jongeren raken geboeid door muziek (de laatste tijd steeds meer door dance muziek) en vinden er een plek waar ze zich thuis voelen én sommigen van hen winnen prijzen en groeien uit tot muzikant.

ZIMIHC wil zoveel mogelijk mensen die aan kunst doen een plek bieden. ZIMIHC biedt kunstenaars de mogelijkheid om te doen wat ze willen doen door het aanbieden van podia, repetitieruimtes, adviezen en een netwerk. De ZIMIHC-theaters zijn drie cultuurhuizen met een eigen profiel, passend bij de wijk. Theater Zuilen in het Vorstelijk Complex heeft een theaterzaal met 200 zitplaatsen, theater Stefanus in Overvecht een grote theaterzaal met tribune, flexibel in te richten tot maximaal 500 personen en theater Wittevrouwen een zaal met 80 zitplaatsen. Er zijn repetitieruimtes, foyers, horeca en bedrijfsruimtes. Het zijn professioneel geoutilleerde podia voor koren, muziekgezelschappen, singer-songwriters en ook met regelmaat orkesten uit het buitenland. Er zijn concertseries zoals de appeltaartconcerten. Daarnaast worden de theaters gebruikt voor de afstudeeropdrachten van studenten van het Conservatorium en de ROC's. Zoals er in iedere wijk laagdrempelige sportvoorzieningen zijn, zo bieden deze plekken gelegenheid aan mensen die actief bezig zijn met kunst. Deze plekken zijn verankerd in het dagelijkse leven van de wijken. De cultuurhuizen worden geleid door cultuurcoaches, personen die de wijken door en door kennen en goed bekend zijn met de vragen uit de buurt. ZIMIHC heeft een goede positie en netwerk in de stad, de regio en het land.

Cultuur19 faciliteert amateurkunst en produceert beginnende makers in Leidsche Rijn en Vleuten de Meern. Cultuur19 organiseert in samenwerking met Harmonie Orkest Vleuten grotere evenementen rondom blaasmuziek. Daarnaast organiseert en produceert Cultuur19 KLUB19 (jongerenplatform) en de Grote Prijs van Leidsche Rijn voor beginnende popmuzikanten. Winnaars stromen door naar de Utrecht Popprijs. Cultuur19 beheert het kunstencentrum op de CultuurCampus, waar cultuureducatie, amateurkunstenaars en een artistiek programma samenkomen.

Het Wilde Westen, gevestigd in de Cereolfabriek, is een plek waar amateurkunst in samenspel met professionele kunst de ruimte krijgt, zowel door ontmoeting en oefening als door lesaanbod. Daarmee is een keuze gemaakt om activiteiten die voorheen in de wijken plaatsvonden juist op één plek te centreren. Bij alles staat het ontmoeten van mede-wijkbewoners centraal. Ontmoeting vindt plaats in cursussen, op scholen, in straten, met presentaties, evenementen en projecten. Het Wilde Westen heeft verschillende faciliteiten, waaronder muziekstudio's en biedt 21 soorten muziekcursussen aan, waaronder naast zangcursussen, muzikale ontwikkeling voor de allerkleinsten, kennismaken met instrumenten, strijkorkest, popband en kamermuziek. De instrumentale lessen zijn gebaseerd op doorlopende leerlijnen, maar worden gepresenteerd in een thematisch cursusaanbod. Het Wilde Westen ontwikkelt met scholen binnenschoolse leerlijnen die in de buitenschoolse tijd worden doorgezet. Ook ontwikkelt het naast individueel instrumentaal les ook samenspel mogelijkheden in- en naschools.

Museum Speelklok

Het museum bezit een collectie automatisch spelende muziekinstrumenten, waarvan de meeste nog steeds in werking zijn en dus muziek kunnen maken. De muziek van deze instrumenten wordt tijdens rondleidingen ten gehore gebracht. In de centrale hal van het museum is een muziekpodium met een fraaie akoestiek waarop regelmatig diverse concerten worden geprogrammeerd.

Parnassos

Parnassos Cultuurcentrum is het cultuurcentrum van de Universiteit Utrecht. Het richt zich op oefenen en presentatiemogelijkheden voor amateurkunst (in alle disciplines) beoefend door studenten en medewerkers van de UU en de HKU. Parnassos heeft een formele samenwerking met de HKU en er is ook sprake van een samenwerkingsverband met UJAZZ en Uitagenda Utrecht (voorheen Utrechts Uitburo). Parnassos heeft veel amateurmusici en staat bekend om twee goede orkesten (Utrecht Studenten Concert en Utrecht Studenten Koor en Orkest). Daarnaast zijn er nog verschillende kleinere orkesten en koren van Parnassos. Parnassos maakt het voor studenten mogelijk om tegen een kleine vergoeding om als amateur deel te nemen aan een kunstdiscipline.

Culturele zondagen / Utrecht Centraal

Vermeldenswaard zijn de culturele zondagen in Utrecht, en in het bijzonder Utrecht Centraal, wat op de eerste zondag van juni plaatsvindt en waarbij Utrecht verandert in één groot muziekpodium. Daarbij wordt het rijke, zeer diverse muziekaanbod gecombineerd met bijzondere, verborgen en niet alledaagse locaties van Utrecht. In 2017 werd onder meer gespeeld op het Domplein, aan de Oudegracht, in Hoog Catharijne door Eric Vloeimans met Holland Baroque, in Museum Speelklok door Bewilder en door Kensington op het dak van TivoliVredenburg. Utrecht Centraal kan daarmee als illustratief worden gezien voor de veelzijdige samenwerking van de Utrechtse muzieksector.

Alternatieve plekken

In Utrecht zijn veel alternatieve speelplekken voor pop & jazz zoals cafés en werfkelders. De cafés in de stad zoals Stathe en Klein Berlijn bieden voor makers een laagdrempelige presentatieplek. Met name voor pop & jazz vormen presentatieplekken een belangrijk onderdeel voor de ontwikkeling die makers doorlopen. Ook voor klassieke musici zijn er alternatieve plekken in

Utrecht. Het Muzieklokaal is een horecagelegenheid waar conservatoriumstudenten en pas afgestudeerden korte concerten kunnen geven om ervaring op te doen met publiek. Daarnaast zijn dit type presentatieplekken essentieel voor artistieke experimenten waar überhaupt een klein publiek voor bestaat, zoals sommige hedendaagse muziek. Er wordt regelmatig van zulke alternatieve podia gebruik gemaakt, maar de akoestiek en de techniek laten te wensen over. Hier wordt pijn gevoeld van het wegvallen van een goed geoutilleerde plek als Rasa.

Grotere podia zoals De Helling, EKKO en TivoliVredenburg kunnen eigenlijk geen muziek programmeren van muzikanten en bands die nog veel ervaring op moeten doen en nog bezig zijn een publiek op te bouwen. Het vullen van een zaal van zeer grote omvang is voor beginnende bands en muzikanten lastig en zowel voor henzelf als voor de organisatie die het platform biedt onaantrekkelijk. Een uitzondering vormt Rabo-stage die juist een plek biedt aan jong talent dat podiumervaring op moet doen. Voor beginnende muzikanten zijn de alternatieve speelplekken hard nodig. Zij ontwikkelen zich van amateur, tot uitstekende amateur of tot (semi-) professional door podiumervaring op te doen. Zo leren ze een performance over te brengen en met publiek om te gaan. Jonge muzikanten gedijen in een scene waar het broeit en bruist en experiment plaatsvindt voordat het in het officiële circuit terecht komt.

4.7 Beroepsopleidingen in Utrecht

Er zijn in Utrecht diverse mogelijkheden voor opleiding tot professioneel maker en andere beroepen in de muzieksector, zowel in klassieke muziek als in pop & jazz en op verschillende niveaus. Deze worden hieronder beschreven.

HKU Utrechts Conservatorium

Bij het Utrechts Conservatorium, onderdeel van de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht en centraal gelegen aan de Mariaplaats, kunnen studenten een hbo-opleiding tot professioneel docerend en uitvoerend musicus volgen. Het conservatorium biedt twee voltijd bacheloropleidingen en een voltijd masteropleiding aan. Voor alle opleidingen moeten studenten een toelatingsexamen doen. Voor de opleidingen samen meldden zich in 2016 in totaal ruim 1.000 kandidaten aan, waarvan uiteindelijk 149 zijn toegelaten tot de bachelor. Ook voor de Master of Music geldt dat een klein gedeelte wordt toegelaten, want van de 170 kandidaten in 2016 stroomden er 31 daarvan in. Voorafgaand aan de bacheloropleidingen maken sommige talentvolle scholieren gebruik van een vooropleiding. Deze opleiding is voor scholieren in het (voor)laatste jaar van havo, vwo of mbo die van muziek hun beroep willen maken, en ook hiervoor is een toelatingsexamen.

Het Utrechts Conservatorium neemt een bijzondere positie in in het Utrechtse muziekveld. Zo participeert het conservatorium in de verschillende netwerken en partnerschappen in stad en regio. Partijen uit het veld zien kansen in meer verbindingen en meer gezamenlijke initiatieven met het conservatorium. Ook voor de gemeente is wellicht een rol weggelegd door te verkennen op welke manier de verbinding van het conservatorium met het veld kan worden versterkt. In andere steden hebben gemeente, kunstvakopleidingen en kunstinstituten daarover met succes overleg, waardoor, ondanks dat gemeentes geen financier van kunstvakopleidingen zijn, aanvullende partnerschappen ontstaan.

HKU School voor Muziek en Technologie

De HKU heeft naast het conservatorium ook een school op het grensvlak van muziek en technologie. Muziek-, klank- en systeemontwerp zijn de drie pijlers van de School voor Muziek en Technologie, waar zes opleidingen onder vallen. Zoals muziekontwerp zich richt op compositie en muziekproductie, richt klankontwerp zich op het ontwerpen van de klanken zelf en de toepassingen daarvan en is systeemontwerp gericht op het ontwikkelen en toepassen van technologie t.b.v. muziek- en klankontwerp. Dit alles in een grote variëteit van situaties en contexten zoals games, theater, reclame, podia, film en televisie maar ook maatschappelijke sectoren zoals zorg, onderwijs, veiligheid en cultureel erfgoed. Deze opleiding is sinds een jaar gevestigd in Utrecht, waar deze voorheen Hilversum als standplaats had. Vanuit dat perspectief is er naar eigen zeggen nog geen vanzelfsprekende verbinding met de stad Utrecht. Door instellingen, festivals (zoals Gaudeamus Muziekweek) en gezelschappen (zoals Rosa Ensemble en Insomnio) die zich met vernieuwing van muziek bezighouden, wordt de komst van deze opleiding zeer gewaardeerd.

Herman Brood Academie

De Herman Brood Academie (HBA) begon in 2006 in Utrecht als een van de eerste mbo-scholen voor popmuziek. Tien jaar output van de HBA heeft een stempel gedrukt op de Nederlandse popmuziek. Zo is Martin Garrix er groot geworden. De HBA is een beroepsopleiding, gericht op de praktijk en de eisen van de muziekbranche, en opereert marktgericht. Het aanbod is ondergebracht in 13 academies die vallen onder drie hoofdstromingen, te weten Artiest Muzikant, Music Industry Professional (MIP) en Podium-/Studiotechniek. In 2016 waren er meer dan 500 aanmeldingen bij de HBA. Naast motivatie en talent speelt bij de toelating van studenten ook de praktijkervaring van potentiële studenten mee. De Herman Brood Academie heeft structurele samenwerking met EKKO, de Helling en Club Basis, onder meer voor een driedaags eindexamenfestival en daarnaast met muziekstudio's Mailmen en Starsound.

Nederlandse Pop Academie

De Nederlandse Pop Academie is één jaar na de Herman Brood Academie, ook in Utrecht ontstaan. De Nederlandse Pop Academie is onderdeel van ROC Midden Nederland en leidt studenten op tot zelfstandig ondernemende popmuzikanten of beroepen die direct in verband staan met de (pop)muzieksector. Studenten die de opleiding verlaten vinden werk als muzikant, docent, producer, sound designer of organisator. Zij maken en produceren muziek, geven muzikles en organiseren optredens. Sinds 2016 verzorgt de opleiding een eigen programmering op het Bevrijdingsfestival in Utrecht plus een maandelijkse *showcase*-avond in TivoliVredenburg onder de naam *Future Sounds*.

4.8 Residenties in Utrecht

De gemeente Utrecht ondersteunt het project *Residenties in Utrecht*. Dit concept maakt het mogelijk internationale denkers en kunstenaars een plek (residentie) te bieden en daarmee internationale kennis en netwerken naar Utrecht te halen. Doel van het programma is stadsbrede en instellingsoverstijgende impact te creëren door de resident nieuwe verbindingen aan te laten gaan of aan te laten jagen. Het gaat dan om verbindingen van theorie en praktijk, maar ook om het

stimuleren van verbindingen tussen jong talent en inwoners van de stad of de verbinding van kunst met maatschappelijke thema's.

Residenties in Utrecht is ingebed in een breed netwerk van kennisinstellingen, de Universiteit van Utrecht en de Hogeschool voor de Kunsten, en culturele instellingen, waaronder de muzikale partijen zoals Gaudeamus, TivoliVredenburg en Kytopia. Met het project *Residenties in Utrecht* krijgen de gemeente, kennispartners en culturele sector de kans om zich als stad van internationale kunstenaars en denkers te profileren. Het betreft geen specifiek beleid voor de muzieksector als zodanig, omdat het meer in het algemeen gericht is op kennis en cultuur. Tegelijkertijd heeft het project effect op het culturele klimaat van de stad, dus ook voor de muzieksector, en zijn partijen uit de muzieksector bovendien actief betrokken bij Residenties in Utrecht.

Naast dit project zijn er ook diverse muziekorganisaties die hun eigen residenten hebben. Dat zijn bijvoorbeeld Festival Oude Muziek en Gaudeamus. Dergelijke projecten zijn van waarde voor de sector, doordat meerdere disciplines en meerdere instellingen en individuen met elkaar verbonden raken. Het is een goed voorbeeld van het creëren van artistieke ruimte waarin denken en doen de vrije ruimte krijgen.

5. Het ecosysteem in ontwikkeling

5.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft ontwikkelingen binnen het ecosysteem dat de muzieksector in Utrecht vormt. In de desk research, het overleg met de gemeente, enkele vertegenwoordigers van het veld en zes werksessies zijn diverse thema's aan de orde gekomen die in dit hoofdstuk nader zijn uitgewerkt. Het betreft variëteit in het aanbod, de betekenis van festivals, de ontwikkeling van opleiding naar beroepspraktijk, de ruimtes, faciliteiten en vergunningen en ten slotte de financiering en de subsidiesystematiek van de gemeente ten behoeve van de cultuursector.

5.2 Variëteit in het aanbod

Er is een aantal ontwikkelingen van invloed op het muziekaanbod in Utrecht. De eerste betreft programmering van wereldmuziek na de beëindiging van de subsidie voor RASA (zie ook 4.2). Daarvoor is een bedrag van € 200.000 beschikbaar gesteld. STUW, een stichting die recent is opgericht, zet dit budget in voor een stadsbrede programmering van wereldmuziek. Door een aantal in het UMO vertegenwoordigde partijen wordt echter gesteld dat zij wereldmuziek wel willen programmeren, maar het niet goed kunnen door een gebrek aan expertise op dit vlak. Bovendien geven zij aan dat ook technici beter onderlegd dienen te zijn om dit muziekgenre optimaal over de Bühne te kunnen brengen. Verder zijn ze het er over eens dat subsidie voor wereldmuziek niet tot één financiële impuls beperkt kan blijven.

Een tweede ontwikkeling heeft betrekking op het weer toegenomen belang van jazzmuziek in de stad. De vaste podiumplaats die jazzmakers via UJAZZ hadden binnen TivoliVredenburg is verdwenen omdat voor de optredens structureel te weinig kaarten werden verkocht. De positie van de Utrechtse jazzmuzikanten is relatief zwak, mede omdat, zo hebben wij uit het veld begrepen, veel makers die beroepsmatig binnen het muziekgenre aan de slag willen, verhuizen naar Amsterdam. Het aantal jazzconcerten in Utrecht neemt wel sterk toe. Met de komst van TivoliVredenburg is een nieuwe impuls gegeven aan het bestaan van jazzmuziek in Utrecht, met bijvoorbeeld 88 jazzconcerten in 2018. Daarnaast heeft ook Het Wilde Westen een professionele jazz-programmering, neemt het Utrechtse collectief The Jazz Archipel nieuwe initiatieven en zijn er jazzconcerten bij festivals als Transition en Utrecht Jazznight.

Een derde ontwikkeling betreft een groei in makers en publiek in de dancemuziek. Dance wordt op sommige plekken in Utrecht geprogrammeerd, zoals in TivoliVredenburg met 192 dance-activiteiten in 2018 en verder in de nachtclubs BASIS, Poema en het recent geopende Club WAS. Een échte scene ontbreekt, volgens sommige makers. Enerzijds is de hongerigheid hiernaar wellicht anders dan in steden als Amsterdam en Rotterdam. Anderzijds ondervinden podia en festivals hinder van bestaande wet- en regelgeving, met name wanneer het gaat over geluidsrestricties bij bijvoorbeeld het al dan niet afgeven van een vergunning voor een evenement. Dit bemoeilijkt het programmeren van dit muziekgenre en doet het publiek dus ook niet groeien, terwijl het wel potentie heeft.

Een laatste ontwikkeling die betrekking heeft op de diversiteit van het aanbod is de invulling die festivals kiezen. Omdat festivals met een aantal grote acts het grootste deel van hun publiek

trekken, hebben zij de mogelijkheid om diversiteit in hun programmering aan te brengen en makers te programmeren die zich wellicht nog dienen te bewijzen. Zij kunnen dus op een andere wijze risico's nemen dan podia. Daarnaast worden ook steeds vaker meerdere (culturele)disciplines vertegenwoordigd op festivals. Zo wordt muziek gecombineerd met theater, poëzie, dans op educatie. Zie ook de volgende paragraaf.

5.3 Betekenis van festivals

Het aantal festivals is de afgelopen jaren sterk toegenomen en zij nemen een steeds grotere positie in in het totaal van de programmering. Deze zogenoemde festivallisering is een landelijke ontwikkeling. Het betreft zowel muziekfestivals als andersoortige festivals. Zichtbaar is dat in de muziekfestivals in Utrecht tussen 2011 en 2015 het aantal gesubsidieerde muziekfestivals meer dan vertweevoudigd is (van 5 naar 12, inclusief de festivals die door gesubsidieerde podia worden georganiseerd) en het aantal ongesubsidieerde, vaak kleinere festivals ook bijna vertweevoudigd is (van 15 naar 25).

De meeste festivals vonden voorheen plaats van mei tot en met september, maar dat is tegenwoordig niet meer het geval. Daarmee is de gebruikelijke afwisseling tussen festivals en de reguliere seizoensprogrammering van de podia verdwenen. Tegenwoordig wordt jaarrond vanuit de vele festivals een beroep gedaan op de concertzalen die de stad kent, al dan niet omdat de zaal bij de organisatie van het event betrokken is. De podia en festivals zijn daarmee samen bepalende en onmisbare spelers voor de programmering en infrastructuur van de muzieksector in Utrecht en voor de aantrekkelijkheid van de stad. De wisselwerking uit zich enerzijds in de vorm van het gezamenlijk organiseren en programmeren van festivals. Zo is een van de programmeurs van Le Guess Who? ook deels verantwoordelijk voor de programmering van EKKO, is EKKO een belangrijk podium voor het festival en organiseert EKKO met TivoliVredenburg het festival DICE. In de klassieke muziek zien we hetzelfde gebeuren. Zo werkt TivoliVredenburg inhoudelijk en productioneel nauw samen met Festival Oude Muziek, Gaudeamus, Dutch Harp Festival, Internationaal Kamermuziek Festival en Le Guess Who?

De groei van het aantal en de omvang van de festivals binnen en buiten de podia van de stad is van invloed op incidentele programmering, maar ook op de reguliere programmering van podia. Een negatieve landelijke ontwikkeling die vaak wordt genoemd betreft de mogelijkheden voor boekingen. Landelijke popfestivals zorgen dat internationaal (top)talent minder makkelijk te boeken is voor podia. In pop & jazz zijn de afspraken met boekingsbureaus, die tegenwoordig bijna allemaal een eigen landelijk festival hebben, namelijk van invloed op de frequentie waarmee een maker kan worden geprogrammeerd. Zo bestaat veelal de afspraak dat een artiest voorafgaand aan een festival niet elders geprogrammeerd mag worden, zolang het festival niet is uitverkocht.

Voor lokale Utrechtse festivals is het beeld anders, volgens Utrechtse spelers. Zij zien dat artiesten graag terugkeren naar de Utrechtse podia, nadat ze op een Utrechts festival gestaan hebben en juist deze podia verkiezen boven de Amsterdamse. Een ander positief resultaat van de Utrechtse festivals is nieuw publieksbereik. Festivals zorgen bij uitstek dat de Utrechtse podia nieuw publiek binnen krijgen. Daarmee zorgen deze festivals juist voor verbindingen tussen makers, podia en publiek.

Festivals nemen steeds meer verschillende rollen binnen de culturele keten op zich. Het gaat verder dan alleen programmeren en presenteren maar ook over educatie, talentontwikkeling, opdrachtverstrekking, (co)productie en tourneevorming. Het veld en de gemeente verwachten dit ook van de festivals. Zo krijgt Gaudeamus van de gemeente niet alleen subsidie voor het festival maar ook voor aanbod aan activiteiten en initiatieven door het jaar heen. Deze ontwikkeling speelt niet alleen in de muziek, maar bijvoorbeeld ook in de sector film en beeldcultuur, en niet alleen in Utrecht maar landelijk. Dat alles heeft directe invloed bij het bevorderen (en in stand houden) van kwaliteit en ontwikkeling van de cultuursector. Erkenning en honorering van die rol van festivals en de expertise die zij in huis hebben, versterken het (inter)nationale profiel van Utrecht in de muziek en dit zal makers ook meer binden aan de stad, verwacht het Utrechts Festival Overleg.

5.4 Van opleiding naar beroepspraktijk

Uit de HBO-monitor van 2016 komt naar voren dat de werkloosheid in de kunstsector al jarenlang bij de top drie laagste sectoren hoort. In de kunstsector was het werkloosheidspercentage anderhalf jaar na afstuderen 3,1%. Ongeveer 60% daarvan is in de kunstsector aan het werk. Het is onvoldoende bekend in hoeverre de kunstzinnige beroepspraktijk voor kunstenaars ook de voornaamste bron van inkomsten is. Wel is bekend dat voor veel makers in de culturele sector, dus kunstenaars in den brede, geldt dat zij een zorgelijke inkomenspositie hebben, zo blijkt onder meer uit de Verkenning arbeidsmarkt culturele sector van de SER en de Raad voor Cultuur uit 2016.

Wat betreft de Utrechtse arbeidsmarkt zijn er geen cijfers beschikbaar van het Conservatorium. Voor de studenten van de opleiding Docent Muziek geldt dat zij vaak al tijdens hun opleiding banen aangeboden krijgen in het primair en voortgezet onderwijs in de stad en de regio. Voor musici in opleiding is dit beeld minder inzichtelijk. De HKU School van Muziek & Technologie heeft wel eigen onderzoek waaruit blijkt dat deze school een positieve arbeidsmarkt ervaart: de studenten van deze opleidingen worden door werkgevers vaak al uit de schoolbanken geplukt voordat zij zijn afgestudeerd. Maar liefst 82% van deze HKU-studenten vindt werk in het werkveld waarvoor ze zijn opgeleid. Een grote meerderheid van de afgestudeerden werkt als zzp'er (81%). In alle gevallen geldt dat de inkomenspositie van de HKU-afgestudeerden onbekend is. Studenten geven in hetzelfde onderzoek wel aan zich zorgen te maken over de beroepspraktijk. Met name omdat concurrenten onder een 'eerlijke prijs' werken, en doordat opdrachtgevers ook met niet-professionele zzp'ers in zee gaan en met minder kwaliteit genoegen nemen. Daardoor heeft men het gevoel dat het in toenemende mate gaat om prijs boven kwaliteit. Verder wordt het als probleem ervaren dat er (nog) geen goede verdienmodellen bestaan voor individuele *content creators*, waardoor de inkomsten vaak wegsijpelen naar grote spelers. Dit probleem wordt in meer sectoren ervaren, ook in film, animatie en gaming.

Specifiek voor afgestudeerden van de School voor Muziek & Technologie geldt dat de kansen die deze afgestudeerden zien in hun sector worden beïnvloed door de wereldwijd toenemende populariteit van de dancemuziek (o.a. in China en Amerika). Een andere kansrijke ontwikkeling zien zij in de toename van live muziek en de ontwikkelingen op muziektechnologisch gebied in de vorm van hetgeen op een podium mogelijk is, bijvoorbeeld op het gebied van interactie met publiek. Daarnaast ontstaat een toenemende belangstelling voor kruisbestuiving met andere kunstvormen en disciplines.

Ook De Coöperatie ondersteunt jonge makers (als het gaat om popmuziek) bij de stap naar de arbeidsmarkt. Deze instelling werkt aan zichtbare structuren om een schakel te vormen tussen het (kunstvak)onderwijs en de culturele sector enerzijds en de beroepspraktijk anderzijds. Makers worden verder geholpen met kennis, netwerk en artistieke ontwikkeling om zichtbaarheid en doorstroming mogelijk te maken. Deze functie is urgent en tevens onderdeel van de gemeentelijke cultuurnota 2017-2020.

Ondernemerschap

De HKU ondersteunt studenten actief in de voorbereiding op de arbeidsmarkt en tijdens de eerste periode als afgestudeerde. De HKU heeft daarvoor een Expertisecentrum Creatief Ondernemerschap (ECO) opgezet, dat als belangrijkste doelstelling heeft studenten en alumni goed toe te rusten op een arbeidsmarkt in transitie. Creatieve professionals opereren in een internationale omgeving met veel concurrentie. Door het stimuleren van ondernemersvaardigheden, een open houding, aanpassingsvermogen en strategisch inzicht, wil het Expertisecentrum de toekomstkansen van studenten en afstudeerders maximaliseren. Niet alleen het economisch perspectief, maar ook maatschappelijke betekenis, sociaal ondernemerschap en de mate waarin creatieven vernieuwend durven zijn en publiek voor zich weten te winnen is onderdeel van de expertise.

Dit jaar start de HKU bovendien met HKU X, een incubatorprogramma voor studenten met een ondernemingsplan. HKU-studenten kunnen gebruik maken van een gezamenlijke werkplaats waar ze elkaar helpen en hun ideeën aanscherpen. Voorwaarde voor deelname is dat sprake is van een cross-over (X), met andere disciplines, onderzoek en domeinen (gezondheid en stedelijke ontwikkeling bijvoorbeeld) zodat innovatie ingebed raakt. De HKU werkt ook met partners in de stad aan nieuwe *learning community's*.

5.5 Ruimtes en faciliteiten

Een belangrijk element in de muzieksector, in het bijzonder voor de makers, zijn de plekken waar men elkaar ontmoet, met elkaar muziek kan maken en kan inspireren. De momenten waarop een vonkje overspringt, een bepaald contact wordt gelegd of kruisbestuiving plaatsvindt zijn vaak cruciaal voor de carrière van musici en muzikanten. Er is een aantal van dit soort plekken aan te wijzen in Utrecht.

Muziekhuis Utrecht, gevestigd in Utrechtse wijk Ondiep, is een werkgebouw voor de muzieksector met plek voor amateurkunst en professionele muziek en heeft als vaste bewoners Insomnio en Gaudeamus. Er zijn zo'n 30 gezelschappen en musici van jazz, big band, brass tot koormuziek die met enige regelmaat gebruik maken van de faciliteiten. In Muziekhuis Utrecht kunnen zij projecten voorbereiden en krijgen zij ruimte en soms technische begeleiding. Dit is een schakel tussen kleine en grote podia en biedt ruimte voor innovatie en experiment. De gemeente Utrecht beschouwt Muziekhuis Utrecht dan ook als sectorondersteunende en voorwaardenscheppende organisatie die als werk-, oefen- en presentatieruimte een wezenlijk onderdeel uitmaakt van de lokale infrastructuur. Deze locatie heeft geen horecamogelijkheden, waardoor mensen niet blijven hangen en er een levendige scene kan ontstaan.

dB's is een ander voorbeeld van een muzikale oefenruimte met name gericht op pop & jazz. Het heeft zeventien ingerichte oefenstudio's en een concertzaal met honderdveertig optredens per jaar. Hier begint vaak de vorming van met name bands uit de stad. Het grootschalige aanbod aan oefenplekken wordt, in tegenstelling tot het poppodium dat tevens wordt gehuisvest in dB's en waarvoor Stichting Ruis wel een subsidie ontvangt, niet gesubsidieerd maar is wel van wezenlijk belang om makers ruimte te bieden voor het maken van muziek.

Kytopia is een voorbeeld van een artistieke, creatieve hub voor pop & jazz. Onder leiding van Colin Benders en Erik Benders biedt Kytopia huisvesting aan verschillende bands en makers van naam. Kytopia heeft het oude gebouw van Tivoli Oudegracht tot de beschikking en heeft daarvoor een overeenkomst met de gemeente dat het geen huur meer hoeft te betalen. Het gebouw is echter oud, voldoet niet aan eisen die voor muziek nodig zijn (isolatie tussen werkruimte is ontoereikend) en bovendien is, ondanks het feit dat het huurcontract onlangs is verlengd tot voorjaar 2018, onduidelijk hoe lang het gebouw nog beschikbaar blijft gesteld (er is sprake van een antikraakconstructie waarbij halfjaarlijkse verlenging wordt gegeven). Investeren in een werkruimte om deze bijvoorbeeld geluiddempend te maken is relatief duur voor musici in vergelijking met makers uit andere disciplines, maar zeker bij onzekerheid over de duur dat een werkplek beschikbaar is, zal een maker niet (kunnen) investeren.

Ook zijn er gezelschappen die nog zoeken naar geschikte oefen- en werkplekken. Zij zouden meer in het centrum willen zitten om zich zichtbaar te kunnen maken richting het publiek. Dit zijn bijvoorbeeld muziekgezelschappen in de klassieke muziek die hun repetities openbaar toegankelijk willen maken, maar daarvoor op een aantrekkelijke locatie moeten zitten waar voorbijgangers op een laagdrempelige manier aan kunnen waaien. Voor dit type oefenruimtes is het een problematische ontwikkeling dat de huizenprijzen in de stad stijgen waardoor minder betaalbare ruimtes beschikbaar blijven voor artistieke doeleinden.

De Utrechtse muzieksector maakt zich hierover zorgen. Er is behoefte aan meer plekken, voorzien van de juiste faciliteiten en vrijheid om geluid te kunnen maken. Daarnaast is er een gevoel van onrust over de beschikbaarheid van reeds bestaande, goedlopende en betaalbare plekken. Hier wordt door de sector pijn gevoeld van het wegvallen van een goed geoutilleerde plek als Rasa. Het veld doet een beroep op de gemeente: trek de stekker niet uit (ontmoetings-)plekken die van grote waarde zijn voor het muzikale veld. Wat de financiering van oefenruimtes voor pop & jazz betreft is de lijn die op gemeentelijk niveau getrokken wordt niet altijd eenduidig. Vrije ruimte is noodzakelijk voor het voortbrengen van kwalitatief hoogwaardige kunstuitingen, zo stellen partijen in het veld.

5.6 Vergunningen

Het aantal evenementen in de stad is de afgelopen jaren aanzienlijk toegenomen, met name als het gaat om festivals. Waar in 2011 nog 20 vergunningen werden afgegeven voor muziekfestivals waren dat er in 2015 ruim twee keer zoveel. Ondanks het toegenomen aantal vergunningen, ervaart het Utrechtse muzikveld het huidige evenementenbeleid met enige regelmaat als belemmerend. Dat heeft te maken met verleningen, maar ook met de omgang van de gemeente met klachten van omwonenden. Door het Utrechtse muzikveld wordt benadrukt dat de vrij beperkte groep klagers relatief veel aandacht krijgt ten opzichte van de zeer grote groep die juist geniet van muziek en

festivals. De vergunningenproblematiek is van invloed op de programmering in de stad. Het publiek is er, de locaties zijn er, maar de vergunningen worden lang niet altijd verleend omdat het *not in my backyard*-principe bij omwonenden zich voordoet. Ten gevolge daarvan wordt dance bijvoorbeeld weinig geprogrammeerd.

Daarnaast speelt een ander probleem, waar de vergunningen ook een rol in spelen. Vergunningen hebben namelijk een relatief hoog tarief, waardoor het (met name voor de kleinere evenementen) te risicovol is experimentele programmering te ontwikkelen of een kleinschalig festival te organiseren. Dit haakt aan bij het feit dat podia zich überhaupt steeds vaker genoodzaakt zien om veilig te programmeren (denk aan 90's now en grote namen) in plaats van het experiment op te zoeken.

De gemeente Utrecht is zich bewust van de spanning tussen levendigheid en leefbaarheid in de stad en is daarom gestart met een onderzoek naar de mogelijkheden en belemmeringen van buitenlocaties voor festivals en evenementen. Daarbij worden de belangen van zowel bewoners als instellingen meegewogen. Doel is om flexibiliteit te stimuleren, door bijvoorbeeld variëteit qua decibellen mogelijk te maken, gecombineerd met een maximum aantal evenementen per jaar met per verschillend geluidslimiet. De Omgevingswet die op 1 januari 2021 in werking treedt, kan ruimte bieden op wanneer het gaat om vergunningenbeleid. De wet bundelt 26 bestaande wetten voor onder meer bouwen, milieu, water, ruimtelijke ordening en natuur. Gemeenten, provincies en waterschappen krijgen hiermee meer ruimte in onder andere hun omgevingsbeleid. Dit kunnen zij afstemmen op hun eigen behoeften en doelstellingen. Verder biedt de wet meer ruimte voor particuliere ideeën doordat er meer algemene regels gelden, in plaats van gedetailleerde vergunningen. Het doel staat voorop en niet het middel om er te komen. De houding bij het beoordelen van plannen is 'ja mits' in plaats van 'nee tenzij'. Zo ontstaat ruimte voor bijvoorbeeld bedrijven en organisaties om met ideeën te komen.

5.7 Financiering en subsidiesystematiek

Naast de meerjarige subsidies, die voor de periode 2017-2020 zijn toegekend in het kader van de cultuurnota, verstrekt de gemeente Utrecht eenmalige subsidies voor cultuurprojecten. De subsidie is maximaal 50% van de totale kosten voor een project. Per jaar zijn er drie subsidierondes voor aanvragen van meer dan € 4.000. Daarnaast is er een maandelijkse aanvraagmogelijkheid voor subsidies tot € 4.000. Van deze mogelijkheid wordt goed gebruik gemaakt door de muzieksector, zo tonen gegevens over de periode 2009-2012 en 2013-2016 van de gemeente aan. Het aantal aanvragen is explosief gestegen van 56 in de periode 2009-2012 (waarvan 34 toegekend) naar maar liefst 373 in 2013-2016 (waarvan 210 toegekend). Het in totaal toegekende bedrag voor muziek per jaar was ruim € 340.000 in 2009-2012 en ruim € 1,1 mln in 2013-2016 – een bedrag dat de andere disciplines ruimschoots overtreft en bijna de helft van het totaal toegekende bedrag is.

We concluderen dat het aantal aanvragen explosief is toegenomen, namelijk met een factor 6. Tegelijkertijd is het gemiddelde toegekende bedrag wel gehalveerd, want dat was in de periode 2009-2012 ruim € 10.000 en in 2013-2016 nog maar ruim € 5.000. Vermoedelijk heeft dus de maandelijkse aanvraagmogelijkheid voor subsidies tot € 4.000 met name aan populariteit gewonnen. Hoe het aantal aanvragen voor eenmalige subsidies voor cultuurprojecten zich zal ontwikkelen, is niet te voorspellen. Echter de verzesvoudiging van het aantal aanvragen in de

muzieksector in de periode 2013-2016 ten opzichte van 2009-2012 doet vermoeden dat het aantal aanvragen in de periode 2017-2020 opnieuw gaat groeien. Wanneer dit het geval is zal het beschikbare budget te klein zijn.

Het is een grote stap in de subsidiesystematiek naar het doen van een aanvraag voor structurele subsidie voor een periode van vier jaar binnen de cultuurnota. Dat constateerde ook de Commissie Cultuurnota. “De adviescommissie geeft aan dat voor jonge makers de sprong van projectsubsidie naar een vierjarige subsidie veelal te groot is. Daarnaast is een vierjarige regeling in een omgeving waar in sneltreinvaart technologische ontwikkelingen plaatsvinden, niet altijd passend. We gaan onderzoeken of we meer flexibiliteit in kunnen bouwen in de huidige subsidiemogelijkheden voor cultuur [...]”. Het aantal muziekinstellingen (gezelschappen, podia en festivals) dat structureel subsidie ontvangt is niet zo groot. Daarover heeft de adviescommissie haar zorgen geuit: “Jonge aanwas is belangrijk. Na talentontwikkelingsprojecten en projectsubsidies staan de jonge makers voor de uitdaging van een aanvraag voor vierjarige subsidies. Om deze, en andere nog niet volledig volgroeide initiatieven, een financieel toekomstperspectief te bieden vinden wij het wenselijk om meer differentiatie aan te brengen tussen de meerjarige subsidies en eenmalige projectsubsidies. De stap tussen deze twee subsidievormen wordt door ons nu als te groot ervaren.”

Hoewel de gemeente met haar subsidiebeleid toegankelijk wil zijn voor iedereen in de culturele sector, voelt niet iedereen zich thuis in de systematiek en qua vocabulaire (aansluiting bij beleidstaal die nodig is om een succesvolle aanvraag te kunnen doen). Vanuit de meer traditionele kunstvormen (klassieke muziek, maar ook theater, beeldende kunst et cetera) is men gewend aan subsidiemogelijkheden. Het systeem is daar dan ook van oudsher op ingericht en beoordelaars hebben daar vaak meer ervaring mee. In pop & jazz wordt met enige argwaan gekeken naar dit systeem: men schuwt afhankelijkheid, denkt veelal niet in termen van een ‘project’, is niet bekend met de ‘taal’ van de overheid en twijfelt aan de waardering voor pop & jazz.

Om de gehele muzieksector, dus inclusief pop & jazz, te kunnen bedienen, kan de gemeente verder werken aan een grotere toegankelijkheid van de subsidiesystematiek. Mogelijkheden zijn om binnen muziek ook ruimte te creëren voor onderzoek en ontwikkeling zonder vanzelfsprekende presentatie na afloop, zodat de producerende kant van de sector er ook gebruik van kan maken. Stipendia zijn daar ook een passende vorm voor, zoals die door publieke en private fondsen beschikbaar worden gesteld voor vele culturele disciplines, maar in gemeentelijke subsidiesystematieken nog niet vaak worden gebruikt. Het veld heeft behoefte aan meer ruimte in de subsidieafspraken. Zo leeft de wens om de grens aan het jaarlijkse positieve saldo en de omvang van het weerstandsvermogen te verhogen, en daarmee ondernemerschap te stimuleren. Verder kunnen de prestatie-eisen op een modernere manier worden vormgegeven, die recht doen aan de wijze waarop instellingen met verschillende functies en activiteiten waarde creëren op artistiek, economisch en maatschappelijk gebied.

Bijlage 1 – deelnemers aan overlegstructuren

Deelnemende organisaties aan het Utrechts Muziek Overleg (UMO)

- ZIMIHC
- Rosa Ensemble
- Kytopia
- Nederlandse Bachvereniging
- TivoliVredenburg
- Gaudeamus Muziekweek
- Catching Cultures Orchestra
- Insomnio
- dB's
- Le Guess Who?
- HKU
- Pynarello
- Holland Baroque
- Kargadoor
- Bevrijdingsfestival Utrecht
- Museum Speelklok
- IKFU
- EKKO
- Jongeren Cultuurhuis Kanaleneiland
- UCK
- Liszt Concours
- De Coöperatie
- De Helling
- De Concertzender
- Wonderfeel
- Nederlands Kamerkoor
- FUMO
- Herman Brood Academie

Deelnemende organisaties aan het Utrechts Festival Overleg (UFO)

- Bevrijdingsfestival Utrecht
- Festival Oude Muziek
- Gaudeamus Muziekweek
- Holland Animation Film Festival
- Nederlands Film Festival
- IMPAKT
- SPRING Performing Arts Festival
- Internationaal Kamermuziek Festival Utrecht
- Internationaal Literatuurfestival Utrecht
- International Franz Liszt Piano Competition
- Festival Tweetakt
- Utrecht International Comedy Festival
- Le Guess Who?
- BUMA Classical Convention
- Dutch Harp Festival
- Café-Theater Festival
- Festival Bombarie
- Amersfoort Jazz
- SPOFFIN

Deelnemende organisaties aan het Utrechts Kerkgebouwen Overleg (UKO)

- Stichting Zaterdagmiddagmuziek Domkerk
- Stichting Vrienden van de Domkerk
- Stichting Culturele Evenementen Nicolaikerk
- Jacobiconcerten
- Torengleinkerk Vleuten
- Doopsgezinde kerk Utrecht
- Stadsklooster (Antoniuskerk)
- Willibrorduskerk
- Stichting Pieterskerkconcerten
- Stichting Leeuwenbergh
- Josephkerk

Bijlage 2 – deelnemers aan de werksessies

Deelnemers aan de sessie 'Keten-Pop' op 21 september 2017

#	Naam	Organisatie	Functie
1	Matthijs Beerepoot	LKCA	Junior Specialist
2	Kees Lamers	VNPF	Beleidsmedewerker
3	Margriet van Kraats	TivoliVredenburg	Manager Programmeren
4	Hanno Tomassen	Cultuur19	Directeur
5	Hannie van Veldhoven	HKU Utrechts Conservatorium	Studieleider Jazz&Pop
6	Yvonne Janssen	ROC Midden Nederland / Creative College	Afdelingsmanager
7	Sytse Wils	TivoliVredenburg	Programmeur
8	Marlies Timmermans	EKKO	Directeur
9	Robert Kouijzer	De Coöperatie	Directeur
10	Roy Maenen	Herman Brood Academie	Coördinator externe relaties
11	Jos Schillings	HKU	Directeur HKU Utrechts Conservatorium
12	Ron van der Meer	Stichting De Helling Utrecht	Directeur
15	Bas Jongmans	Gemeente Utrecht	Projectleider Cultuur
16	Hanna Marije Booij	Berenschot	Adviseur
17	Sofie Berns	Berenschot	Adviseur
18	Evie Schellekens	Berenschot	Stagiaire

Deelnemers aan de sessie 'Keten-Klassiek' op 21 september 2017

#	Naam	Organisatie	Functie
1	Eva Postema	Nederlandse Bachvereniging	Zakelijk directeur
2	Erik Laarman	Utrechts Studenten Koor en Orkest	Praeses 2017-2018
3	Theo Klarenbeek	Orkest van Utrecht	Voorzitter
4	Wouter den Hond	Stichting Omroep Muziek	Manager RFO en GOK
5	Luuk van Geffen	Holland Baroque	Zakelijk directeur
6	Idske Bakker	Insomnio	Directeur
7	Henk Heuvelmans	Gaudeamus en Muziekhuis Utrecht	Directeur
8	Ingrid Beer	Gaudeamus	Marketing & Beleid
9	Sarah Warnau	Utrechtsch Studenten Concert	Voorzitter
10	Talitha Verheij	Het Muzieklokaal	Eigenaar
11	Roland Kieft	Stichting Omroep Muziek	Directeur
12	Jos Schillings	HKU	Directeur HKU Utrechts Conservatorium
13	Bart van Meijl	Nieuwe Philharmonie Utrecht	Zakelijk Leider
14	Tido Visser	Nederlands Kamerkoor	Directeur
15	Guy van Hulst	TivoliVredenburg	Teamleider jazz & nieuwe muziek
16	Peter Tra	TivoliVredenburg	Teamleider Klassiek
17	Margriet van Kraats	TivoliVredenburg	Manager Programmeren
18	Malgosia Fiebig	Gemeente Utrecht	Stadsbeiaardie
19	Renée Heijnen	Gemeente Utrecht	Senior beleidsadviseur
20	Bastiaan Vinkenburg	Berenschot	Sectorleider Kunst & Cultuur
21	Hanna Marije Booij	Berenschot	Adviseur
22	Evie Schellekens	Berenschot	Stagiaire

Deelnemers aan de sessie 'Makers-Klassiek' op 22 september 2017

#	Naam	Organisatie	Functie
1	Dick van Dijk	Utrechts Kerkgebouwen Overleg	Coördinator
2	Johanneke Klaassen	Utrechts Studenten Koor en Orkest	Praeses 2016-2017
3	Erik Laarman	Utrechts Studenten Koor en Orkest	Praeses 2017-2018
4	Gusta Korteweg	Rosa Ensemble	Zakelijk Leider
5	Rob Hilberink	Stichting Liszt Concours	Directeur
6	Clara van Meyel	Holland Baroque	Producent
7	Eugene Teunissen	UJAZZ	Bestuurslid
8	Roland Kieft	Stichting Omroep Muziek	Directeur
9	Tido Visser	Nederlands Kamerkoor	Directeur
10	Astrid in 't Veld	Stichting Omroep Muziek	Programmeur
15	Renée Heijnen	Gemeente Utrecht	Senior beleidsadviseur
16	Bastiaan Vinkenburg	Berenschot	Sectorleider Kunst & Cultuur
17	Hanna Marije Booij	Berenschot	Adviseur
18	Evie Schellekens	Berenschot	Stagiaire

Deelnemers aan de sessie 'Podia & Festivals-Klassiek' op 25 september 2017

#	Naam	Organisatie	Functie
1	Margriet van Kraats	TivoliVredenburg	Manager Programmeren
2	Lucia Claus	Stadsschouwburg Utrecht	Directeur
3	Johanneke Klaassen	Utrechts Studenten Koor en Orkest	Praeses 2016-2017
4	Erik Laarman	Utrechts Studenten Koor en Orkest	Praeses 2017-2018
5	Marjon Koenekoop	Internationaal Kamermuziek Festival Utrecht	Directeur
6	Peter Tra	TivoliVredenburg	Teamleider Klassiek
7	Ingrid Beer	Gaudeamus	Marketing & Beleid
8	Marian van Dijk	Museum Speelklok	Directeur
9	Guy van Hulst	TivoliVredenburg	Teamleider jazz & nieuwe muziek
13	Elvi Donkers	Gemeente Utrecht	Ruimtelijk adviseur met aandachtsgebied toerisme
14	Anne Arendsen	Gemeente Utrecht	Senior adviseur evenementen
15	Renée Heijnen	Gemeente Utrecht	Senior beleidsadviseur
16	Bastiaan Vinkenburg	Berenschot	Sectorleider Kunst & Cultuur
17	Hanna Marije Booij	Berenschot	Adviseur
18	Evie Schellekens	Berenschot	Stagiaire

Deelnemers aan de sessie 'Makers-Pop' op 27 september 2017

#	Naam	Organisatie	Functie
1	Colin Benders	Kytopia	Maker
2	Erik Benders	Kytopia	Manager
3	Eugène Teunissen	UJAZZ	Bestuurslid
4	Michiel Peeters	TivoliVredenburg	Programmeur/ Conceptontwikkelaar/ DJ
5	Roy Maenen	Herman Brood Academie	Coördinator externe relaties
6	Robert Kouijzer	De Coöperatie	Directeur
7	Arriën Molema	BAM! (Beroepsvereniging voor Auteur-Muzikanten)	Maker
8	Cedric Muyres	Snowstar Records / Kensington	Directeur/ manager
9	Hanno Bos	UJAZZ	Bestuurslid
10	Manu van Kersbergen	Nederlandse Pop Academie / Fonds Podiumkunsten	Impresariaat / Adviseur
11	Hanna Marije Booij	Berenschot	Adviseur
12	Sofie Berns	Berenschot	Adviseur
13	Evie Schellekens	Berenschot	Stagiaire

Deelnemers aan de sessie 'Podia & Festivals-Pop' op 2 oktober 2017

#	Naam	Organisatie	Functie
1	Martijn Mannak	Hofman Café, Full Spectrum, Stichting Utrecht Pop, Festival Klein New Orleans	Programmeur/ Agent/ Creatief leider
2	Jeroen Boekhorst	Stichting Ruis	Programmeur
3	Timo Pisart	VPRO 3voor12	Senior redacteur / Muziekjournalist
4	Marieke van Merriënboer	Parnassos Cultuurcentrum, Universiteit Utrecht	Directeur
5	Margriet van Kraats	TivoliVredenburg	Manager Programmeren
6	Eduard Versteegen	EKKO	Programmeur
7	Marlies Timmermans	EKKO	Directeur
8	Hanno Tomassen	Cultuur19	Directeur
9	Appie Alferink	ZIMIHC	Directeur
10	Dorothe Lucassen	Het Wilde Westen	Directeur
11	Aziz Aarab	Jongeren Cultuurhuis Kanaleneiland	Artistiek Leider
12	Sytse Wils	TivoliVredenburg	Programmeur
13	Johan Gijsen	Le Guess Who?	Directeur
14	Anne Arendsen	Gemeente Utrecht	Senior adviseur evenementen
15	Elvi Donkers	Gemeente Utrecht	Ruimtelijk adviseur met aandachtsgebied toerisme
16	Hanna Marije Booij	Berenschot	Adviseur
17	Sofie Berns	Berenschot	Adviseur
18	Evie Schellekens	Berenschot	Stagiaire

Berenschot

Bijlage 3 – bronnen en aanvullend materiaal

- Advies Commissie Cultuurnota 2017-2020
- Nota subsidievoorstellen Commissie Cultuurnota 2017-2020
- Cultuurvisie 2012-2022 – nota Open Ruimte
- Open ruimte benut – actualisering cultuurvisie 2012-2022
- Sectoradvies Muziek, Raad voor Cultuur, 2017
- Residenties in Utrecht, 2017-2018
- Actieprogramma Muziek 2003-2008
- Ruimte voor TivoliVredenburg, 2016
- Utrechtse visie religieus erfgoed
- Zingen lekker belangrijk – manifest samen zingen 2020
- UFO, de Utrechtse festivals stellen zich voor
- Atlas voor gemeenten
- Utrecht Monitor 2017
- HBO-Monitor 2016
- Jaarverslagen van alle gesubsidieerde instellingen in de Utrechtse muzieksector